SAYI : 648
19 KASIM 1966
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

Orta Doğuda neler dönüyor?

Kral Hüseyin

ZİRAAT BANKASI

ANKARA MERKEZ MÜDÜRLÜĞÜNÜ

**104. YILININ İLK GÜNÜ OLAN
21 KASIMDA
YENİ BİNASINDA SAYIN
HALKIMIZIN HİZMETİNE
AÇMAKTADIR**

**BU ŞUBEMİZDE HESAP AÇTIRAN VEYA
HESABI BULUNANLAR 75.000. LİRALIK
ÖZEL ÇEKİLİŞLE BİRLİKTE YILIN 2 NCİ
6 MİLYONLUK ÇEKİLİŞİNE DE İŞTİRAK
ETMİŞ OLACAKLARDIR**

HER YERDE HER ZAMAN

ZİRAAT BANKASI

Cilt: XXXVII Yıl: 13 Sayı: 648

SAHİBİ VE BAŞYAZARI:

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU
GENEL YAYIN MÜDÜRÜ :

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ :

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Yılmaz Gümüşbaş, Babür Ardahan — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — DÜNYADA: T. Kemal — TİYATRO: Naciye Fevzi.

İstihbarat Tel: 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU :

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI :

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF:

T.HA. — Erdoğan Çiftler

KLİŞE:

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI:

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur

İLAN ŞARTLARI

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER :

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaası — Ankara

BASıLDIGI TARİH:

16.11.1966

AKİS

HAFTALIK
AKTUALİTE
DERGİSİ
RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA - TEL : 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

Bu haftaki AKİS, 40 sayfa olarak sunulmaktadır. Dileğimiz, son haftalarda, dolgun muhtevası ile büyük ilgi toplayan AKİS'in, her sayı daha da zengin, tatminkâr bir dergi olarak okuyucularının eline geçmesini sağlamaktır.

Bu hafta size Metin Tokerin Orta Doğu izlenimlerini vermekteyiz. Kaynayan Orta Doğunun bütün meseleleri, Başyazarımız Metin Toker tarafından, tarafsız bir gözle incelenmiş ve önemli bir yazı halinde sunulmuştur. Metin Toker, bu yazıyı hazırlamak için Ürdüne gitti ve Kral Hüseyin ile konuştu. Sonra Orta Doğunun bütün kulisinin döndüğü Beyrutta kaldı ve Beyruttaki mahfillerin nabızlarım yoklıyarak, Amman izlenimlerinin muhasebesini yaptı ve sizler için gerçekten dört başı mâmur bir Orta Doğu yazısı kaleme aldı. İsrail • Ürdün anlaşmazlığının silâhlı çatışmaya kadar sürüklendiği şu sıralarda sanırım ki Orta Doğunun meseleleri ilginçtir. Üstelik, Orta Doğuda olup bitenlerin, bizim dış politika meselelerimizle yakın- ilişkisi de bulunmaktadır..

Yurtta bu* hafta, oldukça hareketli geçti. İktidar partisinin başı, kongrelerde bol bol konuştu ve siyasi tansiyonun alabildiğine yükselmesi için elinden geleni yaptı. Öbür yandan, bir takım kuruluşlar, 12 Kasım günü, Amerika ve emperyalizm aleyhtarı gösteri yürüyüşleri düzenlediler. Kendilerine "Milliyetçi" adım veren bir takım karşı kuruluşlar işe karışmamış olsaydılar, bu gösteri yürüyüşleri belki de, makul heyecanların sonucu olarak nitelenecekti. Ne var ki yürüyüşe karşı çıkanların müdahalesi işi başka mecraya doğru itti ve mesele bir İlerici - Gerici çatışması halini alıverdi:

Kıvılcımın süratle başka kuruluşlara atlaması ve durumun gerginleşmesi kimseyi şaşırtmamalıdır. Bunda, hiç şüphesiz, yöneticilerin takındıkları tavrın ve mübalâğalı tedbirlerin de rolü büyük olmuştur. İnönü iktidarları devrinde bir sıra yürüyüş ve miting yapılmış, fakat biç de, bugünki gibi bir çatışma vukubulmamıştı.

YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızda, mitinglerin hikâyesinin yanında, önemli bir temasın içyüzü de anlatılmaktadır. Hafta içinde, Muhalefet lideri İnönü, Başbakan Süleyman Demirel ile ikibuçuk saat süren önemli bir konuşma yaptı. Bu ikibuçuk saat içinde **pek** çok meseleye değinildi. "Demokrasi" başlığı altında yayınladığımız yazıda bu önemli görüşmenin hikâyesini bulacaksınız.

Saygılarımla

Kurtul Altuğ

METİN TOKERin 3 kitabı

Türkiyede üç kitap, yayınlandıkları an satış rekoru kırarak "Best Seller" oldular.

1 **İSMET PAŞAYLA 10 YIL - CİLT I**
(1954-1957 DEVRESİ).

2 **RUS GELDİ AŞKA-RUSUN AŞKI BAŞKA**
(Hiç bir eser Sovyetler Birliği denen alemi bu kadar güzel ve tarafsız anlatmamıştır.)

3 **İSMET PAŞAYLA 10 YIL - CİLT II**
(1957-1960 DEVRESİ)

bu kitapları siz okudunuz mu?

AKİS YAYINLARI

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Cilt : XXXVII Sayı: 648 19 Kasım 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

Başbakan Demirel konuşuyor
Bulanık suda balık avlıyor

Millet

Asmalar budayalım!

Dünyada herkes bir saçmalık söyleyebilir. Başbakanların saçmalık söylemeyecekleri hususunda da bir kaide yoktur. Fakat, ağzından bir saçma söz çıkmış olanların yapabilecekleri gayet akıllıca bir hareket vardır: Artık onun üzerinde hiç durmamak. Başbakan Süleyman Demirel -taraftarlarının tabiriyle: Muhteşem Süleyman- bu basit kaideyi bilmez göründüğünden dolayı bir kaç haftadır Türkiye son derece huzursuzdur ve gene "ihtilâl" lâfları, hiç lüzumu ve ortamı yokken, üstelik tasarlayıcısı da mevcut değilken ortalarda başıboş dolaşmaktadır, herkesi tedirgin etmektedir.

Her şey, bir hafta önce Demirelin, kulaktan dolma bir bilgisine dayanıp "silâhlanacak 200 bin sivil"den bahsetmesiyle başlamıştır. Hadisenin -Fransada cereyan etmiş bir hadise- Demirelin anlattığı ile uzaktan yakından bir ilgisi olmadığı artık öğrenilmiştir. (Bk. AKİS-Sayı: 647). Ancak Demirel, sözünün üstünde hiç durmamak akıllılığını gösterecek yerde bunu tevile kalkıştığından bir haftadır her gün biraz daha batmakta, her gün daha mânâsız lâflar sarfetmektedir. Bunun son misali, türk halkının sahip olduğunu söylediği "bir avuç âsi çetesine karşı direnme hakkıdır! Böyle bir hak, her halde yeryüzünde ilk defa dile getirilmektedir. Zira milletlerin sahip olduğu hak "bir avuç âsi çetesi"ne karşı direnme hakkı değil, onu tedip hakkıdır. Çetelere karşı türk milleti direnmez. Hiç bir millet direnmez. Çeteler,

milletlerin muntazam kuvvetleri tarafından tedip edilir.

Türkiyenin son bir kaç yılı içinde bir defa direnme, iki defa da tedip hakkı kullanıldığı için Demirelin mânâsız sözleri akılları karıştırmakta, çok kimse "Ne oluyor yahu? Ne var?" diye telâşlanmaktadır. Türkiyede, rejimi fiilen değiştiren ve Meclisin yetkilerim onbeş kişilik bir sivil juntaya verende meşruluğunu kaybeden, baskıya başlayan bir dikta idaresine karşı türk halkı direnme hakkını kullanmış, rejime bağlı millet temsilcileri Mecliste, gazeteciler Basında ve gençler ile halk sokakta mücadele açmıştır. 27 Mayıs sabahı gerçekleştirilen operasyon, bu direnme hakkının zaferle sonuçlanmasıdır.

Ondan sonra, çok şükür, hiç bir idare rejimi değiştirmeye kalkışmamış, bir dikta kurmamıştır. Fakat iki defa, aynı sergüzeştçi grup, bir megalomanyağın idaresinde, silâh zoruyla bu rejimi değiştirmeye kalkışmıştır. Megalomanyağın çetesi, devletin muntazam kuvvetleri tarafından her iki seferde de tedip edilmiştir. Halkın bunlara karşı direnmesi ne bahis konusu olmuştur, ne buna ihtiyaç hissedilmiştir, ne de böyle bir şey her hangi bir kimsenin aklına gelmiştir.

Başbakan Demirel böyle sözlerle uğraşacağına gidip de asmalar budasa, daha hayırlı ve faydalı bir iş yapmış olur.

Mitingler

Polis + "Hür teşebbüs" =...

Mikrofondaki genç, şu anonsu bir kaç defa, kelimelerin üzerine basa basa tekrarladı:

" —Arkadaşlar, mitingimiz bitmiştir! Pankartları ve dövizleri bırakıp dağılmanızı rica ederiz!.."

Hava kararmak üzereydi. Kurtuluş meydanım dolduran küçük kalabalık Cebeciye, Sıhhiyeye, Topraklığa ve Kızılaya doğru, kollar halinde akmağa, dağılmağa başladı. Çoğunluğun Kızılay yönünde ilerlediği görülüyordu. Ziya Gökalp Caddesinin Kolej ile Kurtuluş meydanı arasındaki kısmının tam ortasında, yolun iki tarafına parkedilmiş Ulusoy otobüslerinin sebebi hikmeti, bu anda anlaşıldı. Miting alanından dağılan kalabalığın Kızılaya doğru ilerleyen bölümü tam bu otobüsleri geçtiği sırada, Ulusoyların kapıları açıldı ve bindirilmiş, beyaz miğferli polis kıtaları hışımla aşağı indiler. Sayıları yüzü aşkındı. İkiye bölündüler ve yolun ortasında ellişer kişilik iki barikat kurup, sırtsırta verdiler. Böylece, Kızılaya doğru gidenleri iki kısma ayırmış oluyorlardı. Polis barikatlarından biri, kalabalığın yansını Kurtuluşa doğru geri iterken, diğeri de kalabalığın öteki kısmını Kızılaya doğru sürmeye başladı. Bu, herhalde, kalabalığı dağıtmak için düşünülmüş bir polis taktiği idi. Ama, tam tersine sonuç verdi!.

Evleri ve yollan Kızılay tarafında olduğu halde Kurtuluşa doğru geri itilenler, aslında maksatlı olarak Kızılaya ilerleyenlerle ister istemez birleşip mukavemet ettiler. Polis coplan işlemeye başladı ve olaylar birbirini süratle izledi. Gençleri yakapaça tutup, ite-kaka, döverek -hem de yüzlerce kişinin önünde!- arabalara sürükleyen polisler, infialin artmasına sebep oluyorlardı. Bıyıklı bir polis, 12-13 yaşlarında bir çocuğa tekmeyi yapıştırdı. Bu sırada orta boylu, zayıf ve beyaz saçlı bir adamın heyecanla bir polis âmirinin yanma ilerlediği ve,

"— Ne yapıyorsunuz? Ne bu hâl?.." diye haykırdığı görüldü.

Polis âmiri, "miting bittiği halde kanunsuz yürüyüşe geçmek isteyenleri durdurduktan" cevabını verince, beyaz saçlı adam,

"— Yanlış hareket ediyorsunuz! Miting bitti ama, bu kalabalık yürüyüş yapmıyor, dağılıyor. Evlerine dönmeleri için yürümelerine mâni olamazsınız! Bu kanunu biz formüle ettik, yanlış uyguluyorsunuz!" diye, heyecanla itiraz etti.

Bu sırada gençler, beyaz saçlı adama,

"— Yeni bir anayasa yaz hocam, yeni anayasa yaz!" diye bağırıyorlardı.

Duruma tahammül edemiyerek, polisten görevini doğru yapmasını isteyen adam, Anayasa Profesörü Muammer Aksoydu.

Ulusoy otobüsleri polisin emrinde
"Hür teşebbüs" — Polis işbirliği!..

Coplar konuşuyor

Fakat bu, hiç bir işe yaramadı.

Kalabalığın Koleje doğru sürülen kısmının başına da tuhaf şeyler gelmişti. Polis barikatı ile itilen bu grup, Kolej hizasında üçüncü bir barikat kuran atlı polisler önünde sıkışmıştı. Burada da sürüklenerek vasıtalara doldurulanlar, coplananlar, infiali artırmışlardı. Polis artık, önüne geleni yakalıyordu. Kalabalık arasında adam arayan bir polis, bir benzin istasyonunda duran şahsa, yaklaştı, sonra Komiserine dönerek,

HAFTANIN İÇİNDEN

İhtilâl! Hevesi ve ortamı...

Metin TOKER

Bugün Türkiyede, acemi bir iktidarın işbaşında bulunduğunda zerrece şüphe yoktur. Belki ondan da fenası, bu iktidarın Hükümet Başkanı ne kendisinin, ne ekibinin zaaflarını ve eksiklerini bilmekte, iri iri konuşup durmakta, iri konuştuğu için devirdiği çamlar da aynı irilikte olmaktadır. Demirel İktidarı zaman zaman bazı çok tehlikeli ilişkilere de kendisini kaptırmakta, "vicdan hürriyeti" adı altında aşırı sağcı cereyanlarla flört etmekte, "özel sektör" adı altında bilhassa yabancı menfaat çevrelerine kolunu kaptırmaya hazır görünmektedir. "Plân yerine pilâv" sloganı kendisine bir tatbikat sahası bulmuştur ve mali sıkıntılar bir bir boy göstermektedir. Hükümet şimdi, kendisinden evvelki devrede hazırlanmış bulunanları mirasyedice yemektedir. Fakat onlar bitince ne yiyeceği, bugünden belli olmuştur. Bir yıllık A.P. iktidarı, memlekete, beklenen hiç, ama hiç bir şeyi verebilmiş değildir ve "Demirel Tecrübesi" bir büyük iflâstır.

Fena idare edilmekte olduğumuz, başımıza fena bir hükümetin geldiği muhakkaktır ve bu, gittikçe daha geniş çevreler tarafından farkedilmektedir.

Hükümet boş, yetersiz ve fenadır ama, bazı kafalarda geçirildiği gibi, bu Türkiyede bir ihtilâl sebebi, elbette ki değildir. Eğer, başına fena bir hükümet geçmiş her topluluk bu iktidardan ve onun vereceği kararlardan ihtilâl yoluyla kurtulmaya kalkışsaydı dünya karmakarışık bir yer olurdu. İhtilâller, bir macera hevesinin neticesi değilse, dalma, başka çarenin kalmadığı hallerin neticesidir. 1966 Türkiyesindeyse böyle bir durum yoktur.

Milletlerin başına zayıf, iktidarsız ve meharetsiz hükümetlerin geçmesini önleyecek müeyyideleri henüz hiç bir topluluk keşfedememiştir. 27 Mayıstan sonra Türkiyede aranan da, talihsiz hükümetlerin artık Türkiyeye hükmetmemesinin çaresi olmamıştır. 27 Mayıstan sonra Türkiyede, bir iktidarın Anayasayı istediği gibi ihlâl edememesi, aklına geleni yapamaması, tenkit hürriyetini kaldıramaması, baskı gruplarının tesirini yok edememesi hukuki çalışmaların başlıca hedefini teşkil etmiştir. Bugün, bu çalışmaların arzulananı vermiş olduğu görülmektedir.

Ne yapabiliyor, bu İktidar? Aklında bulunan ve bizce memlekete son derece zararlı olabilecek neyi yapabiliyor? 27 Mayısın intikamını almaya kalkışabiliyor mu? Anayasaya ilişebiliyor mu? Hattâ madenlerimizi veya petrolümüzü, yahut petrol boru hattımızı devredebilmiş midir? Bu iş için getirmiştir o teşkilâtın başına birini, fakat adam kıpırdayınca umumi efkârıyla, basınıyla, muhalefetiyle Türkiyenin sağlam kuvvetleri üzerine yükleniveriyorlar. İktidar da hemen gerileyiveriyor. Tenkit hürriyeti kaldınlamadıkça bu böyle devam edecektir. Tenkit hürriyetinin kaldırılmasına gelince.. Demirelin hükümetinde hiç iş yoktur ama Demirelin Allahı vardır ve Demirelin tenkit hürriyetine ilişmek diye bir niyeti bugüne kadar hissedilmiş dahi değildir. Aksine, Hükümet tenkitleri olgun karşılamakta, tabii, bunların icabını yapıp yapmamak kendi takdirine bağlı bulunmakla beraber, bir sert tepki göstermeye hiç kalkışmamaktadır.

Türkiyede durum bu olduğundan dolayıdır ki bugünü 27 Mayısı doğuran günlerle kıyaslamaya kalkışmak hatadır. Hükümet yapacak, yapılanı beğenmeyen söyleyecek, anayasa kuruluşları dimdik ayakta bulunduğuna göre haklara ve hürriyetlere gölge düşmeyecek. Demokrasi budur ve rejimin fazileti de buradan gelmektedir. Böyle bir ortamda silâhlı ayaklanmaya kalkışmak kimin haddine? Bir takım hatıralardan, bu tip megalomanyakların ruh haletleri şimdi ortaya çıkmış bulunmaktadır. Adam Hükümeti beğenmiyor, kendisini devaynasında görüyor, yanına bir takım sapıkları veya muhterisleri alıyor, işgal ettiği makamı vermemek veya memlekete hâkim olmak için elde silâh dışarı fırlamaya kalkışıyor! Bunlardan en kabadayısının, hele ihtilâlin i'sinin ortamının olmadığı 21 Mayısta harekete geçtiğinde peşinde kaç buçuk kişilik kuvvet sürükleyebildiği ve gücünün neye yettiği meydandadır.

Böyle hareketlere karşı sivillerin silâhlanacağını söylemek, Demirelin acemiliğinin ve dünyayı bilmemesinin neticesidir. Millet ordusuna karşı silâhlanmaz. Hiç bir ihtilâl sebebinin bulunmadığı hallerde, 22 Şubatlarda veya 21 Mayıslarda, Türkiye gibi bir memlekette sergüzeştçilere haddini Ordunun ta kendisi bildirir. 27 Mayısta olduğu gibi ihtilâlin sebebi bulunursa, o zaman da Türk Silâhlı Kuvvetlerinin tamamı o görevi bizzat yerine getirir. Bugün biri kalkacak, başında Sunayın, İnönünün ve Demirelin manen ve maddeten, bütün sorumluluğunu taşıyarak benimsediği ve yürüttüğü rejime karşı, bu şahsiyetlerin tümüne rağmen darbe yapacak! Bu, Türk Silâhlı Kuvvetlerini hiç tammamak demektir. Buna kalkışan, kim olursa olsun, arkasına baktığında kimseyi bulamaz ve vereceği emir, aslında, sadece kendisinin ölüm fermanı olur.

Türkiye, halk silâhlanacağı için değil, -öyle şey olur muymuş!- Türk Silâhlı Kuvvetleri bir belirli ananeye, inanca sahip bulunduğundan ve Demokrasiye sahip olduğundan dolayıdır ki ne Suriye olur, ne bir Güney Amerika memleketi..

Zavallı Aydemir, bu tarz hayallerin herkes tarafından bir yana bırakılmasının zaruretini, uğradığı mukadder âkibetle gözler önüne en ibret verici şekilde sermiş değil inidir?

"— Atayım mı Komiserim?" diye sordu.

Komiser,

"— At, pezevengil" diye cevap verdi ve benzin istasyonunda arabasını yıkatmakta olan Nuri Kılıç da sanık olarak yakalandı, sürüklendi ve götürüldü.

Arkadaşlarının, hattâ kendi halinde vatandaşların derdest edildiğini, dövüldüğünü güren ve zaten biraz önce sona eren mitingin heyecanı içinde bulunan göstericiler, eve dönmekten vazgeçtiler ve ara yollardan sızarak, Kızılayda, Amerikan Haberler Merkezinin önünde topkındılar, Amerikanın ve Demirel Hükümetinin aleyhinde gösteriye başladılar. Saat 17'yi gösteriyordu.

Bu sırada ortaya başka bir grup çıktı. Bunlar, "Kahrolsun komonistler" diye bağırarak, ellerindeki taş, demir ve sopalarla Amerikan Haberler Merkezinin önündeki kalabalığa hücum ettiler. Kendilerinin "milliyetçi gençler" olduğunu söylüyorlardı. Bir süre önce gazeteci Cemal Saltığı -kendisine, Gürsele neden saygı durusunda bulunmadığını sorduğu için- döven ve Amerikan Haberler Merkezinin önünde, cüssesine uygun sesiyle mitingcilere küfürler, tehditler savuran AP'li Belediye Meclisi Üyesi Muhlis Şensözün bu saldırganları idare ettiği belli oluyordu. İşin tuhafı, polisler gençleri dağıtmak için bu saldırgan grupla işbirliği yaptılar. Herhalde bunlar, Demirelin İzmir konuşmasında rejimi korumak için lüzumlu olduğuna -Fransadan örnek vererek- işaret ettiği, "silâhlandırılmış, hür düşünce ve hür teşebbüs sahipleri"ydiler! Bir yanda polis, Ulusoy arabaları ve elleri sopalı, demirli AP militanları; diğer tarafta, göstericileri Halk ise ibretle seyrediyordu.

O aksam Kızılay, atlı polislerini nal takırtılarıyla, haykırışlarla, polisle işbirliği yapan AP militanları ve jurnalcileriyle, yakın geçmişi hatırlatan anlar yaşadı.

Kızılayda gençlerin çatışması
İdarenin idaresizliği

Sükan, eseriyle Övünebilir!

Oysa bu miting, başlangıçta,başarısı ve etkisi şüpheli bir teşebbüsten ibaretti. Daha önce, iş dışında amerikanlarla medeni münasebetleri kesme kampanyası ilân eden ve bunu tutturamayan TİP, mücadeleli geçeceği bilinen Büyük Kongresi öncesinde bir teşebbüs daha yapmak istemişti. Mitingin asıl tertipçileri Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyalist Fikir Klübü ile Fikir Klüpleri Federasyonunun TİP'li yöneticileri idi. Renkli sendikacı Cemal Akının başında bulunduğu Türkiye-İş Sendikasına Amerikan Yardım Teşkilâtı -AID- tarafından gönderilen bir cevabi yazı, mitingin gerekçesini teşkil edecekti. Türkiye-İş Sendikasının toplu iş sözleşmesine çağırdığı amerikan işvereni AID teşkilâtı, cevap olarak, Bölge Çalışma Müdürlüğüne oldukça küstah ifade taşıyan bir yazı göndermiş ve bunun bir bölümünde şöyle demisti:

".....Türkiye Cumhuriyeti ile ABD arasında aktedilmiş ikili anlaşmalar gereğince ABD sefareti, AID Türkiye misyonu da dahil olmak üzere, bütün siyasi imtiyaz ve masuniyetlere sahip bulunmakta ve Türk İş kanunlarının yetkisinden de muaf tutulmaktadır. Böylece 275 sayılı Kanun ve bütün onunla ilgili iş kanunları AID misyonuna tatbik edilmemektedir. Ayrıca ABD hükümeti nizamları, herhangi bir mahalli işçi sendikasını tanımayı ve onunla toplu sözleşmeler yapmayı bilhassa yasaklamaktadır."

Mitingi düzenleyen aşırı solcular, amerikanların bu davranışını "bardağı taşıran son damla" olarak tanımladılar ve çok sert bir bildiri yayınladılar. "Amerikalılar memleketimizden kovulmadıkça, türk halkına bu topraklarda huzur yoktur" diye başlayan ve "Kahrolsun amerikan emperyalizmi, yaşasın türk milliyetçiliği" diye sona eren meşhur edebiyatın yapıldığı bu bildiride "ABD'ne karşı büyük yürüyüş ve miting"in Cumartesi günü saat 13'te, Tandoğan meydanında başlıyacağı haber veriliyordu. Bildiri acele olarak, devrimci öğrenci teşekkülleri arasında dolaştırıldı ve imza sayısı arttı. Bu arada, TMTF adına Genel Başkan Yücel Akıncı da, ne olduğunun pek farkına varmaksızın imzaladı. Ancak, kongre hazırlığına ve telâşına düşmüş olan TMTF, bu miting için büyük gayret harcayacağa benzemiyordu.

Nitekim geçtiğimiz haftanın tonunda Cumartesi günü yürüyüş Tandoğan meydanında başladığında, katılanların sayısı 500'ü bulmuyordu. Fakat polisin bilinen tutumu, amerikalılara ve özellikle aşırı amerikan dostu AP Hükümetine kızan üniversite gençliğinin iltihakı ile, Kurtuluş alanında 34 bin kişilik bir kalabalık toplandı. Hele, kendilerine gazeteci süsü veren polislerin kalabalık arasında suçlu tesbitine kalkmaları ve sonraki gelişmeler, geç saatlere doğru işin mahiyetini değiştirdi. Artık tepki yalnız amerikalılara karşı değil, kendisinden o saatlerde "Morison Süleyman, yolculuk ne zaman?" diye söz

edilen Süleyman Deminle karşıydı ve protesto hareketi, mitingi tertipliyenlerin bile ümitlerini aşan geniş bir muhalefet niteliği kazanmıştı.

"Bir avuç gafil.."

Aslında bu olayların bu derece büyümesine sebep, halkın içinde biriken öfkedir. Bu mitinge, başlangıçta "fol yok yumurta yok" diye itiraz edenler, memlekette tansiyonun ne kadar yüksek olduğunu, ertesi gün Adanada başgösteren infilâk ile gördüler. Birkaç zenci amerikalının, Alsaray sinemasında kadınlara sarkıntılığı sonucu, saat 21.30 sıralarında başlıyan olaylar, kısa süre içinde Adana halkının toplu hareketi halini almış, amerikalılara ait binalar ve otomobiller tahrip edilmiştir. Gittikçe büyüyen öfke ile geceyarısı, İncirlik Üssüne doğru harekete geçen, galeyana gelmiş Adana halkını, bir Amerika cumhurbaşkanının ismini taşıyan köprüde türk polisleri, kuvvetli barikatlar kurarak durdurabilmişlerdir. Bir gün önce Kızılayda toplananlara "komonist" diye bağıranlar, Adanada patlayan tepki karşısında şaşırmışlardır. Adana Valisi, "olayın Önceden tertiplenmediğini, halkın ani olarak galeyana geldiğini", Radyoya verdiği demeçte açıklamış, buna karşılık İktidarın düdüğünü çalan Emniyet Genel Müdürü Nakipoğlu, "Ankara ve Adana otaylarının bazı merkezlerden idare edildiğine, bazı tahriklerin bulunduğuna dair emmareler"den sözetmiştir!.. Adanada olanları bilmediği ve Ankarada en büyük "teşvikçi" kendi polisleri olduğu halde..

Neticede, kadınlara sarkıntılık yaparak olaya sebebiyet veren ameilkalılar amerikan mercilerine teslim edilmiş -cezalandırılmamaları da mümkündür-, buna karşı tepki gösteren türkler ise nezarethanelere doldurulmuşlardır!

Bu gelişmelerden ders almaları gerekenler, amerikalılar ve Başbakanlık koltuğuna oturan Demireldir, Demirel ise, -herhalde "200 binlik silâhlı sivil kuwet"e güveninden olacak-, Samsun İl Kongresinde,

"— Sokaklarda bağımsızlık şarkıları söyleyenlerin neye hizmet etmeye çalıştıkları milletçe malûm dur" diye konuşmakta, yani eski tavrını devam ettirmektedir. Süleyman Demirele göre, Amerika aleyhtarı mitingciler "ihanet ve delalet içinde bir avuç gafil"den ibarettir! Aman yârabbi, ne benzerlik, ne benzerlik!

Önce başlar kumdan çıksın!

Türkiyede komünizm aleyhtarı bir gösteriyi, bazen geçimini o işten sağlayan mukaddesatçıların tertipleyip başlattıkları ne kadar doğruysa amerikan aleyhtarı gösterilerin de mutlaka kriptoların veya onlara kapılmış bazı akılsız Metlerin eseri olduğu aynı şekilde hakikattir.

Ama bu, demek midir ki Türkiyede komünizm aleyhtarı bir cereyan yoktur? Bu, demek midir ki amerikan aleyhten hisler türklerin vicdanında mevcut değildir? Öyle olsaydı, başlatılan ne komünist aleyhtarı, ne Amerikaya karşı gösterilere tertipçilerin dışında her hangi bir kimse karışırdı, gençlik ve halk hiç ilgi göstermezdi. Halbuki bunlar, hemen daima, kalabalıkların karıştığı bir toplantı halinde bitmektedir. Bu, yeşertilmek istenilen tohumların mevcudiyetinin en açık delilidir. Her hangi bir kimse bugün Türkiyede budizme veya Almanyaya, yahut İtalyaya karşı bir nümayiş tertipleyip peşine takılacak adam bulabilse ya.. Bulamaz. Zira budizme veya Almanyaya, yahut İtalyaya karşı türklerde bir düşmanlık hissi yoktur. Ama, öteki hislerin ikisi de vardır.

Demirel gibi "Sokaklarda bağımsızlık şarkıları söyleyenlerin maksatları bellidir" demek veya T.İ.P.'ciler tertibi, komünistliğin milletçe takbihini hep, İktidarın suni gayretinin neticesi saymak kolaydır.

Ama Türkiyenin gerçeklerine doğru bir teşhis konulacaksa, önce başın kumdan çıkarılması ve ondan sonra, gerçeklerin icabının yapılması lâzımdır.

Amerikan aleyhtarı miting başlıyor
Ne istendi, ne yapıldı?

Demokrasi

Zuhurat

Her şey, Atatürkün ölüm yıldönümünde Anıt Kabirin ziyafetinde başladı. Türkiyede artık, bütün törenlerde İktidarın başı ile Muhalefetin başı komşudurlar. Bu, Anayasadan gelen bir protokolun icabıdır. Anayasadaki ruhu, Partiler Kanunu dile getirmiş ve devlet kademelerinde Muhalefet Liderini Başbakandan hemen sonraya almıştır. Gerçi İnönü, bir resmi araba kullanmak istememiştir ama, eğer hakkı olan arabayı alsa bunun numarası 4 olacaktır ve Başbakan Yardımcısının önünde bulunacaktır.

Resmi törenlerdeki bu komşuluk -Başbakan ve Muhalefet Lideri hep yanyana durmaktadırlar- tabii, daima bir konuşmaya, hattâ şakalaşmaya da vesile vermektedir. İnönü istediği zaman sevimli olmasını bilen bir insandır. Demirel, gençliği ve kıdemsizliği dolayısıyla makamının ağırlığını hissettirmek için bazen kasılmaya kendini mecbur da hissetse iki lider arasında buzlar çabuk çözülmektedir. Meselâ İnönü, Anıt Kabirdeki törenlerde anıtın yüksek merdivenlerinden Demirelin omuzuna dayanarak inmek âdetini edinmiştir. Bunun ilk denemesini Cumhuriyet Bayramı töreninde yapmıştır ve bu kendisine kolay gelmiştir. Atatürkün ölüm yıldönümünde İnönü Başbakana sordu:

"— İnerken gene omuzunu verecek misin?"

Demirel "Tabii, buyurun.." dedi ve iki lider o şekilde yürüdüler.

Muhalefet Lideri daha önce, Demirele, kendisini görmek istediğini de bildirmişti. Başbakan "Ne zaman arzularsanız.." dedi. Randevu, özel kalemlerden geçmeksizin hemen orada kararlaştırıldı. İnönü ertesi sabah 11.30'da Süleyman Demireli ziyaret edecekti.

Etti.

Lâf lâfı açar

Görüşmenin resmi konusu, öğretmenlerin bazı dertlerinin ve endişelerinin, karşılaştıkları zorlukların Muhalefet Lideri tarafından Başbakana duyurulmasıydı. Bunları İktidarın başına aksettireceğini, İnönü, partisinin Grupunda da söylemişti. Sonra, Sunaya yaptığı ziyarette o konuyu Cumhurbaşkanına açmıştı. Demirelle de önce onu görüştü.

Demirel meseleye ilgi gösterdi. Başbakanın bu defa, geçen yılki görüşmeye nazaran hem daha olgun, hem daha anlayışlı bir hali vardı. O toplantıda İnönü, Seçim Kanununun hemen ele alınmamasını ve partilerin mutabakatının sağlanmasını tavsiye etmiş, Af Kanununun da devletin en acele işi olmadığını söylemişti. Fakat Demirel bunlara karşı "Ne yapılacağını, biz, İktidar biliriz" tavrını takınmıştı.

Tabii, Seçim Kanunu bu zihniyetle, bilinen âkibete uğramıştı.

Başbakan kendisinin de öğretmenlerin durumuyla ilgilendiğini bildirdi, öğretmenler kütlesi içindeki gruplaşmaların kendisini de üzdüğünü söyledi, meselenin üzerine eğileceği vaadini samimiyetle yaptı. Bu konu, görüşmelerin uvertürünü teşkil etti. Lâfın lâfı açması, iki sorumlu liderin başka memleket meselelerine de temas etmeleri neticesini verdi. Günün işi, Parlâmentodaki çalışmalar ve partilerin oradaki karşılıklı münasebetleriydi. İki lider de bunların dostane olması gerektiği noktasını belirttiler. Millet, Meclise bakıyor ve rejim hakkındaki hükmünü ona göre veriyordu. Grupların sorumlu başkanlarının bu yolda ve böyle bir hava içinde gayret sarfetmeleri iyi olacaktı.

Ya Seçim Kanunu? İnönü, Seçim Kanununun mutlaka partilerin ve tarafsızların katılacağı çalışmalarda olgunlaştırılması tezini savundu. Başbakan ise, AP'nin Senatoda da nisbi usule taraftar olacağını haber verdi. İnönüye göre, tarafsız mütehassıs ve ilim adamlarının katılacakları toplantılarda küçük partilerin mukavemetleri inatçılık derecesine varamayacak, munis bir hal tarzını herkes kabul edecek, Kanun öyle Meclisten geçebilecekti.

Sonra, dış politika konularına atlandı.. Başbakan, önce kendisi bilgi veriyordu. Fakat Dışişleri Bakanını çağırtıp bilgiyi ona verdirtmeyi daha doğru buldu. Çağlayangil toplantıya o zaman katıldı. Muhalefet Liderine verilen bilgiler başlıca iki önemli konuyu ilgilendiriyordu: Kıbrıs meselesi ve Orta Doğudaki gelişmeler. İnönü, tabii, bu bilgileri Grupuna dahi açıklamadı, zira çoğu, esas itibariyle mahrem mahiyet taşıyordu. Demirel, Muhalefet ne zaman arzularsa bu bilgilerin verilebileceğini söyledi.

İsmet İnönü ve Süleyman Demirel
Tefsirsiz bir sohbet

İki lider bu panoramayı çizdiler, fakat İnönü Demirele "Yahu, ne var? Ne diye boyuna İhtilâlden, ayaklanmalardan, âsilerden bahsedip duruyorsun?" diye sormadı. Bir şey olmadığını biliyordu. Demirel de o konuda bir açıklama yapmadı. Her halde, fol veya yumurta yok-

ken böyle bir tutumu hangi niyetle takınmış olduğunu İnönü bilsin, istemiyordu.

Buna rağmen, görüşmeden hemen sonra Fısıltı gazetesi bütün ağızlanyla şunu yayıyordu: İşte, İsmet Paşa da Demirelle bu ihtilâl meselesini konuştu!

Halbuki konuşulmayan tek konu buydu. Nitekim İnönü bir kaç gün sonra kendi partisinin Grup toplantısında, bir soru üzerine:

"— Doğrusu ya, Başbakanın niye böyle konuştuğunu anlamıyorum.." diyerek umumi hayrete kendisinin de katıldığını anlattı.

A. P.

Şirket oyunları

AKİS'çinin, "Genel Başkanlık için mücadele olmıyacağını söylüyorsunuz. Peki, bu mücadele ne için?" sorusuna, AP'li politikacı:

"— Hisse senetlerinin çoğunu ele geçirmek içini" cevabım verdi.

Cevap, ilginç olduğu kadar doğrudur da... Büyük Kongre öncesinde iktidar partisi içinde cereyan edenler, bir büyük şirketi ele geçirmek için Batı ülkelerinde çevrilen borsa oyunlarına, hisse senedi spekülâsyonlarına benzemektedir. Bilindiği gibi, Batı ülkelerinde şirketleri ele geçirmek için tutulan yol, hisse senetlerinin çoğunu el altından, her türlü entrikadan yararlanarak toparlamaktır. Şimdi AP'de yapılan da budur. Ufak fark, hedeftedir. AP'li- hiziplerin hedefi, Temsilciler Meclisi ile Genel Yönetim Kurulunda çoğunluğu ele geçirip, partinin yönetimini ele almaktır. Bunun için mücadele eden grupların sayısı, Büyük Kongre öncesinde, görünüşte dört, gerçekte ise İkidir. Görünüşte şu hizipler mücadele etmektedir: Yaylacılar, Elit grup, Cuntacılar ve Demirelciler. Gerçekte ise mücadele, Demirelciler ile Yaylacılar arasındadır. Bu karmaşık durumun sebebi, bazı paravana hizipler yaratma taktiğinin, hisse senetlerinin çoğunu toparlama bakımından yararlı olarak kabul edilmesidir.

Yaylacılar, Elit grup ve Demirelciler daha önce de sahnedeydiler. Ortaya yeni çıkan hizip -veya paravana hizip- kendilerine "Cuntacılar" diye isim takanlardır. Bunların zuhuru, AP Grupunda geçen hafta yapılan Grup yönetim kurulları ve başkanları seçiminden biraz önceye rastlamaktadır.

Aydın Yalçın
Eski ağıta yeni taam

AP Grup yöneticilerinin seçiminden önce, hizipler mücadelesinde Demirelcilerin ve Yaylacıların ortak bir hedefleri vardı: Ortada bulunan Elit grupa çengel atmak!.. Bunun için Yaylacılar direkt metod, Demirel ise daha kurnazca ve dolaylı bir yol denemişlerdir. Kendilerinde Bakan olma niteliği gören ve Hükümeti beğenmiyen, ama Demirelin şahsına pek muhalefet etmeyen Elit grupa Yaylacılar doğrudan doğruya işbirliği teklifinde bulunmuşlar ve Kongre öncesinde bir etap sayılan Grup yöneticileri seçiminde kuvvetlerin birleştirilmesini teklif etmişlerdir. Buna karşılık, Elit grupun istekleri fazla olmuş ve pazarlıkta uyuşulamamıştır.

Avlama • tavlama safhası

Yaylacılar, Büyük Kongrede seçilecek Temsilciler Meclisi için kongrelerde seçilen adayları da kendilerine yakın olanlardan getirmektedirler.

Öte yandan, Demirelin dolaylı yolla kendi safına aldığı Elit grupun, Parlâmento grupları üzerindeki etkisinin aksine, Teşkilât üzerinde etkisi yok denecek kadar azdır. Bu yüzden Demirel, bu defa, Yaylacilan yumuşatacak bir denemeye girişmiştir. Bu deneme için, Maliye Bakanı Gürsanın istifası ile boşalan koltuk yem olarak kullanılmakta'dır. Demirelin, Maliye Bakanlığına, hiç umulmadık şekilde, Hukuk mezunu Bilgehanı getirmesinin altında yatan sebeplerden biri budur. -Diğeri ise, maliyeci AP'lilerin kukla Bakan rolüne kolayca razı olmamalarıdır-. Bilgehanın Maliyeye tâyini ile 1 numaralı Devlet Bakanlığı boşalmış olmaktadır. Bu, Başbakan Yardımcılığı demektir. İşte, Yaylacıların lideri Bilgice, Kongre öncesinde bu yem sunulmaktadır. Karşılığında istenen ise çok basittir: Yaylacılar ile Demirelin Kongrede ortak liste çıkarmaları!..

Ancak Bilgiç, teklife henüz evet dememiştir. Boa Devlet Bakanlığına tâyin için Anayasanın tanıdığı süre Büyük Kongreden birkaç gün önce sona erecektir. Bu tarihe kadar Demirelin Bilgiç üzerindeki ısrarının devam edeceği anlaşılmaktadır.

Büyük Kongre öncesinde bir başka mücadele de, Gençlik Kolları Kongresidir. Demirelciler, tekrar adaylığını koyacağı anlaşılan şimdiki Gençlik Kolları Genel Başkanının aşırı milliyetçi ve mukaddesatçı, hüviyeti ile Yaylacılara -bilhassa Osman Turana- daha yakın olduğunu hissetmişler ve ortaya yeni bir aday çıkarmışlardır. Demirelciler tarafından desteklenen bu aday, Başbakanın gezilerinden hiç eksik olmayan Âtıl Akkan adındaki delikanlıdır. Bu delikanlı, adaylığını ilân eder etmez, Başbakanının İzmirde ortaya attığı "200 bin silâhlı" sloganına sarılmış ve seçildiği takdirde, APli gençleri bu istikamette örgütlendireceği türküsünü çağırmağa koyulmuştur!

Başbakan ise, İzmirde savurduğu tehdidin yarattığı dalgalanmalara rağmen, aynı fon ve eda ile ortalığı telâşlandırmaya Bursa ve Samsun kongrelerinde devam etmiştir. Demirelin bu yeni edebiyatı, kimine göre, "mezarlıktan geçerken şarkı söyleme", kimine göre ise bir "kongre taktiği'dir.

"Cuntacılar'ın zuhuru

Tam bu durumda, Elit grupun bazı mensupları, Demirel ve yakın arkadaşlarından Bakanlık teklifi almaya başlamışlardır. Meselâ Recai Ergüdere Sağlık Bakanlığı gay-

riresmi olarak teklif edilmiş, İsmet Sezginin Maliye Bakanlığından bahsedilmeye başlanmıştır. Bu, Elit grupu Demirelcilere karşı biraz yumuşatmış, fakat tam olarak o yöne çekememiştir. Bu sırada AP kulisinde "Cuntacılar" diye bir grupun doğduğu ve at oynatmaya başladığı görülmüştür. Ancak, bu yeni hizbin mensuplarını inceleyenler, bunların epey bir süre önce Bulvar Palasın alt katında Demirelle toplantı yapan ve başlarım Hamdi Mağdenin çektiği "Yeminli" Demirel taraftarları olduklarını farketmişlerdir.

Bu "Cuntacılar" grupu, ilk iş olarak, Yaylacıların çengel atmaya muvaffak olamadıkları Elit grup ile temasa geçmiş ve grup yöneticileri seçiminde işbirliği teklif etmiştir. Üstelik Cuntacılar, bu pazarlıkta pek cömert davranmışlar ve Elit grupa, Grup başkanlarını hemen vermişlerdir. Anlaşmaya göre, Grup başkanları Elit gruptan, Grup yönetim kurulu ise Cuntacılardan olacaktır.

Bu hava içinde seçime gidilmiş, Cuntacılarla Elit grup ortak liste çıkarmışlardır. Son anda, kulislerde yeni, fakat kulis oyunlarında çok tecrübeli görünen bu Cuntacılar, "Hükümetin listesi" diye ortaya bir liste daha çıkarmışlardır. Yaylacılardan iki kişiyi içine alan, diğer kısmı ise Cuntacılardan meydana gelen bu liste ortak liste kadar tutunmamış, fakat yine 10-15 oyu çelmistir. Neticede Grup başkanlıklarını, daha önce Cuntacılarla Elit grupun anlaşmaya vardığı gibi, Elit gruptan iki kişi -Aydın Yalçın ile Hüsamettin Atabeyli- kazanmıştır. Ancak bunda, Demirelin bir oyunu yardır. Demirel "Şimdi Aydın Yalçın, Turhan Feyzioğlu karşısında elitliğini göstersin bakalım.." demektedir. Bu, Demirelin "kendisini beğenmiş"ler karşısındaki hissiyatım da göstermektedir. Grup yönetim kurulunu ise Cuntacılar ele geçirmişlerdir. Bilgiçin liderliğindeki Yaylacılar ise, gafil avlandıkları bu seçimde 70 civarında oy alabilmişler ve başarı sağlayamamışlardır. Sadece iki Yaylacı, -birisi Barlas Küntaydır- o da Cuntacıların son anda dağıttığı ve 15 oy çelen "Hükümetin listesi"nde yer aldıkları için 80 oyu geçmişler ve Grup yönetim kuruluna girebilmişlerdir.

Bu, gerçekte ne Elit grupun, ne de Cuntacıların zaferidir. Bu, sadece Demirelin zaferidir.

Ancak bu zafer, Demireli endişelerinden yine de kurtaramamıştır. Çünkü yurdun çeşitli yerlerinde yapılan AP kongrelerinde Yaylacılar etkili olmakta, çok yerde, Büyük Kongre delegelerini tamamen, kendilerini destekleyeceklerden seçtirebilmektedirler. Nitekim İzmir, Manisa, Trabzon, Giresun, Erzurum gibi büyük merkezlerde Yaylacılar kazanmışlardır.

Partiler

Kaş yapayım derken..

Türkiyede bir partinin doğuşu, geçen haftalar içinde hemen hiç akis yapmaksızın, üzerinde kimse tarafından durulmaksızın oldu. Gerçi bunun gözönünde sebepleri yok değildir. İsmi dahi bilinmeyen o kadar çok parti kurulup dağılmaktadır ki bunların her birinden haberdar olmak âdeta fiilen imkânsızdır. Fakat son partinin bir özelliği vardır: Bu parti, mezhep esasına dayanmaktadır!

Cemal Özbey
Perhiz ve lahana turşusu

Parti, Birlik Partisidir. Parti tabii, resmen her türk vatandaşına açıktır ama üyelerini alevîler arasından derlemek niyetini saklamamaktadır. Partinin kuruluş çalışmalarını organize eden ve şimdi Genel Sekreter olan -Genel Başkanlığa, âdet gereğince bir emekli general bulunup oturtulmuştur- ekzantrik Cemal Özbey gazete idarehane ve bürolarının meçhulü değildir. Bu icat, hemen her fırsattan faydalanarak bildiriler, demeçler kaleme alıp gazetelere gönderir, bunlar kâğıt sepetlerinde takılıp kalır. Alevileri bir araya toplayacak parti bu zatın kafasından doğmuştur. Ama, hem bir mâna ifade etmediğinden, hem de alevileri tedirgin ettiğinden ve aleviler böyle bir hareketin kendiler için mahzurlarını, hattâ tehlikeleri ni gördüklerinden Birlik Partisi ölü olarak doğmuştur.

"Siyaset yasak!"

Türkiyenin alevi vatandaştan, alevi mezhebine sahip türkler arasındaki kıpırdanmalar, Diyanet İşlerinin başına ihtiyatsızca getirilmiş ve şimdi oradan uzaklaştırılmış bulunan İbrahim Elmalının bir mânâsız demeciyle başladı. İbrahim Elmalıya göre, alevilik ölmüştü! Bunu bir takım alevîler kendilerine karşı dinî bir hareketin başlangıcı gibi gördüler, fakat daha fazla, bazı gizli kuvvetler Hoca efendinin bu sözünden yararlanarak alevileri kışkırtma gayretine kapıldılar. Halbuki aslında lâik Türkiyede herkes vicdan hürriyetine tam sahipti, istediği mezhebi seçebilirdi ve Elmalı efendi sadece bir gaf yapmıştı. Nitekim bu gaflar çoğaldığında, bütün direnmelere ve müşkilâta rağmen İktidar, Başkanı yerinden uzaklaştırmakta gecikmedi.

Alevilerin bir siyasi parti halin de teşkilâtlanıp kendilerini ve haklarım savunmaları fikri böyle karışık bir ortamda doğdu. Peki ama, yarın ya sünniler de parti kurmaya kalkışsalar ve siyaseti mezhep ayrılıkları esası üzerine bina etseler? Gerçek menfaatleri Türkiyede lâikliğin devam etmesinde ve lâiklik umdesini bayrak yapan partilerin kuvvetli olmasında bulunan aleviler bunu görmeyenlere fena halde kızdılar. Bu hafta, Birlik Partisinin hiç bir ilgi görmemesinden dolayı memnun, ama bu tarz bir teşebbüse girişilmiş olmasından dolayı son

derece hiddetli bir alevi türk şöyle diyordu:

"— Biz, işçiler gibiyiz. Nasıl Türk-İş bir siyasi parti halinde teşkilâtlanmayı işçilerin gerçek menfaatlerine aykırı buluyorsa ve bütün partileri sosyal adalet ilkesi içinde işçi haklarının yaralına çalıştırıyorsa biz de ancak lâiklik ilkesi içindeki siyasî teşekkülleri benimseriz. Türkiyede sınıf kavgası olmadığı gibi mezhep kavgası yoktur ve sınıf partisi olamayacağı gibi mezhep partisi de olmayacaktır."

Bu sözler, Birlik Partisinin istikbali hakkında da bir fikir vermektedir!

İdare

Bir valinin macerası

Yakın zamanlara kadar Antalya ilinde bir vali vardı. Gösterişe ziyadesiyle düşkün, yeşil renge olağanüstü tutkusu, horoza ve fayton atlarına karşı allerjisiyle meşhur bu vali, eski mesleğinden gelen alışkanlığını bir türlü bırakamamış ve çevresini bir askeri birliğe komuta eder gibi yönetmeye kalkmıştı. Birgün, ayağının altındaki zeminin kaymakta olduğunu hissedince, AP'den aday olmak suretiyle durumu kurtarmağa çalıştı, fakat umduğunu bulamadı. Nihayet Vali Paşa, apartopar, Güney illerinden birine tâyin edildi. Buradaki ilk icraatı, bölgede arapça konuşulmasını polis gücüyle önlemeğe teşebbüs oldu. Bu da, tabii, Antalyada horozlara karşı açtığı savaşın akıbetine uğradı.

Derken, yakın zamanda Vali Paşaya, bir gösteri fırsatı daha çıktı. Bunda başarı gösterebilirse, muhtemelen, rüyalarına girdiği söylenen Ankara Valiliği yolu kendisine açılabilecekti. Bu fırsat şuydu: Doğu bölgesinde vukubulan depremde felâkete uğrayan bazı aileleri Hükümet, muhtelif yerlerde, geçici iskâna tâbi tutmak istiyor ve münasip yerler arıyordu. Bunun üzerine Vali Paşa derhal harekete geçti ve 500 felâketzede aileyi kendi bölgesinde barındırmak istediğini, bunun için her türlü tedbiri aldığım Hükümetin ilgili makamlarına bildirdi. 500 aile, çoluk • çocuk, büyük umutlarla valiye misafir geldiler, bandoyla karşılandılar ve halk tarafından teselli edildiler.

Olay, tahmin edilebileceği gibi, Hatayda cereyan etti. Vali Nuri Teoman, ince hesaplara dayanan bu "ev sahipliğinden bir süre sonra tedirgin olmağa başladı. Çünkü, evdeki hesap çarşıya uymamış ve Vartolular Güney ağalarına ırgat olmayı kabul etmemişlerdi!

Vali Nuri Teoman, Vartoluları önce sınıra yakın köylere ve toprakların büyük çoğunluğu şahıslara ait köylere yerleştirmek istedi. Vartolular, yerli halk tarafından bile beğenilmeyen ve ırgatlıkla kaçakçılıktan başka iş sahası olmayan bu köylere gitmediler. Onlar daha çok, kalabalık il ve ilçe merkezlerine yerleşmek istiyorlardı. Buna rağmen 24 aile, Hassa ilçesi yakınında, pencere ve kapısı bulunmayan evlere yerleştirildi. Bu evler, bölgedeki bir köy halkı için yapılmış, fakat iyi olmadığından, köylüler gelip oturmamışlardı. 41 hane Arsus bucağında, DDY memurları için 'yapılmış yazlık evlere; 80 hane Samandağ ilçesinin bir yaylasına, 4 aile Reyhanlı ilçesine, 30 aile Kırıkhanın Soğuksu tavuk çiftliğindeki tavuk kümeslerine, 19 aile de mezarlık bitişiğinde kurulan çadırlara yerleştirildi.

Nuri Teoman
"Bu horoz başka horoz"

"Suçluların telâşı"

Kendilerine iş verileceği ve en iyi şekilde iskân edilecekleri vaadiyle Hataya getirilen Vartolular bu durumu görünce, şaşkına döndüler. Ellerinde avuçlarında bulunan 5-10 lirayı da yollarda harcamışlardı. Çıplaktılar ve karınları doymuyordu. Şehirde kalan Vartolulardan pek azı, bazı fabrikalarda iş bulabilmişti. Şehir dışına iskân edilenler kaderlerini yaşarlarken, şehirde kalanlardan çoğunluğu günlük ekmeklerini hamallıkla sağlıyordu. Kendilerini arayan soran yoktu. Felâketzedelere, o da bir kereye mahsus olmak üzere, 30'ar lira dağıtılmış, bununla ihtiyaçlarım karşılamaları istenmişti. Ayrıca, Ankaradan gönderildiği iddia edilen yiyecek maddelerinden de bir haber yoktu.

Perişan Vartolular, önceki hafta son defa, Vali Nuri Teomanı makamında ziyaret ederek kendileriyle ilgilenilmesini istemeye karar verdiler. Fakat Vah Paşa, iddiaya göre, Vartoluları, Hükümet binasından polis gücüyle dışarı attırdı ve yüzlerine karşı, "başının belâsı haline geldiklerini" söyledi.

Bu arada emniyet makamlarına bir de ihbar vukubulmuştu. İddiaya göre, Vartolular Hatayda Hükümete karşı bir ayaklanma hazırlıyorlardı. Bu konuyla ilgili olarak bölgeye gelen bir general ve iki yüksek rütbeli subay, gerekli soruşturmayı yaptıktan sonra, bu ihbarın sadece "suçluların telâşından ibaret" olduğunu tesbit ettiler.

Başka çareleri kalmayan Vartoluları temsilen 20 kişi, geçtiğimiz hafta Cuma günü Ankaraya geldi. CHP Hatay milletvekili Hüsnü Özkan kanalıyla durumu İmar ve iskân Bakanlığına bildirdiler. Bakanlık Müsteşarı İsmail Devletkuşunun Özkana cevabı,

"— Gerekli her türlü tedbir alındı. Vartolular, ömürlerinin sonuna kadar Hükümetin kendilerini beslemesini istiyorlar!" oldu!

Hataydâki felâketzedelerin perişanlığı bütün fecaatiyle devam etmektedir. Vali Teoman, bu son gösterisini de eline yüzüne bulaştırın ıştır. Kabağın kimin başına patlıyacağı merak edilmektedir.

T. M. T. F.

Küçük hesaplar

Haber, Türkiye Milli Talebe Federasyonunun İzmir Caddesindeki Genel Merkezine ulaştığında vakit öğle Üzeriydi. Önce bu, "soğuk bir şaka" olarak kabul edildi, sonra, bu soğuk şaka üzerinde espriler yapıldı. Bu sırada, odadaki gençlerden biri, bir garip hisle, önündeki telefona uzandı ve bir numarayı çevirdi: 111287. Konuşma kısa sürdü. Reseptörü yerine koyduğunda yüzü bembeyazdı. Hâlâ şakalaşmakta olan arkadaşlarına durumu bildirdi: Biraz önce gelen haber doğruydu ve atı alan Üsküdara doğru yola çıkmıştı.

Olay, geçtiğimiz hafta Cumartesi günü cereyan etti. TMTF Genel Başkanı Yücel Akıncı ve arkadaşlarına o gün, mahkeme tarafından, hakkında ihtiyat-i tedbir karan bulunan Ankara Üniversitesi Talebe Birliğinden bazı şahısların kongre yaptıkları ve valilikçe de bu kongre kabul edilerek, yeni yönetim kurulunu onaylayan bir belge verildiği bildirildi. Halen yürürlükte olan bir mahkeme kararına aykırı düşen bu durumu araştıran ve bu arada Ankara Valisi Celâlettin Coşkunla konuşan Yücel Akıncı, Validen şu cevabı aldı:

"— Kongre yapıldığını bilmiyorum. Onlara verilen sirküleri de ben imzalamadım. Evet, biraz önce yanımdalardı ama, ben onlarla bir kömür meselesini görüştüm. Sirküleri belki muavinlerimden birisi imzalamıştır."

Gerçekten, yeni yönetim kurulunu tanıyan belgeyi bir Vali muavini imzalamışa ama, Vali Celâlettin Coşkunun, bu hukuk dışı kongreden çok önceden haberi vardı ve Cumartesi günü yanına gelen şahıslattı, kendisinin iddia ettiği gibi, bir kömür meselesi değil, Birliğin yeni durumu ve muhtemelen de izlenmesi gereken taktik ve strateji görüşülmüştü.

Bu olaydan bir gün sonra, Sakaryada, Öğretmenler Derneği lokalinde, TMTF'nin XX. Genel Kurul toplantısı, bu küçük hesapların yarattığı gergin hava içinde, başladı.

Liste oyunları

Kongreye katılan ve her ne pahasına olursa olsun Federasyonu ele geçirme sevdasında olan AP'li grupların aday göstermemeleri üzerine, Hüseyin Günday, ilk turda Kongre Başkanlığına seçildi. Bu, TMTF tarihinde ilk defa vukubuluyordu. Daha önce yapılan kongrelerde bir de Başkanlık Divanı yüzünden "hır" çıkar ve seçim turları hazan günlerce devam ederdi.

İlk gürültü, delege listelerinin okunması sırasında çıktı. Listeler okunmağa başlayınca, kongreye, Ankara Üniversitesi Talebe Birliğinden iki ayrı ekibin katıldığı görüldü. Bunlardan birisi, Birlik üzerine ihtiyat-i tedbir karan aldırtan Naci Özdemirin, diğeri ise, kongre arefesinde, mahkeme kararma rağmen, Ankara Valiliğinden sirküler almayı başaran AP eğilimli Orhan Ünalın ekibiydi. Bu sırada Başkanlık Divanında bulunan TMTF Genel Başkanı Yücel Akıncı, Birlik hakkında mahkeme karan bulunduğu gerekçesiyle ikinci delegasyonun muteber sayılamıyacağını ve Vilâyetin belge sinin yargıç kararını etkilemiyeceğini söyledi. Daha sonra çeşitli vesi lelerle aynı konu tekrar ortaya atıldı, yine karşılıklı itirazlar oldu, fakat Vilayetin verdiği sirküler kabul edilmedi. Orhan Ünal grupu, bu sonucu beklemediğinden, şaşırdı. Halbuki onlar, kongreye, kendilerinden emin gelmişlerdi. Sadece iki fakülte temsilcilerinin katıldığı toplantılarını da kongre arefesinde yapmış olmalarının hesabı vardı: Karşı taraf mahkemeye itiraz etmek için vakit bulamıyacak ve safdışı edilecekti.

Halbuki evdeki hesap çarşıya uymadı ve kendileri safdışı oldular. Bunun üzerine her iki taraf da durumlarını sağlamlaştırmak için meseleyi tekrar mahkemeye götürmeyi uygun buldular ve el altından bunun hazırlığını yaptılar. Ankara Üniversitesi Talebe Birliğinin durumu hakkında genel görüşme açılması için Orhan Ünal ve arkadaşları tarafından verilen bir önerge de, bir süre sonra geri alındı. Çünkü kendilerini bir türlü emniyette göremiyorlardı.

Atillâ Kılıçoğlu Kongrede konuşuyor
Sökmeyen oyunlar

Adaylar ve destekleyicileri

Kongre münasebetiyle Sakarya polisi tarafından sıkı tedbirler alınmıştı. Salonda pek çok sivil polisin bulunması bir yana, portakal sandığı içinde saklı bir teyp de aralıksız çalıştı!

İlk gece şehirde yoğun bir kulis faaliyeti vardı. Otel odalarını, lokantaları dolduran gruplar, ilk gündeki durumlarının muhasebesini yapıyor ve muhtemel olaylara karşı alınacak tedbirleri tesbit ediyorlardı. En yoğun kulisi AP'li gençler yapı-

TMTF Kongresinde ilk gün
Savaş kuliste yapılıyor

yorlardr. Sakarya AP İl Başkanlığı binası, Milliyetçi Öğretmenler Derneği merkezi ve şehrin en iyi otellerinden Dilmenin geniş salonu, ilk ve müteakip geceler kulislere sahne oldu.

Sonradan bir değişiklik olmazsa, Genel Başkanlık için şimdilik ortada ,beş aday mevcuttur. Bunlar Ankara Üniversitesinden Orhan Kayahan -eski Genel Sekreter-, İstanbul Yıldız Teknikten Tuna Öztamur, Maçka Teknikten Faruk Yalnız, Ankara Üniversitesinden Sencer Güneşsoy ve İstanbul Üniversitesinden Ekrem Özerdir. Kulisteki söylentilere göre, bunlardan en kuvvetli durumda olan, Orhan Kayahandır. Ege Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Yüksek Okullar ve Eğitim Enstitüleri delegeleri tarafından destekleneceği söylenen Kayahan, yeni bir gelişme olmazsa, gelecek devrenin Genel Başkanıdır.

İkinci kuvvetli aday, Sencer Güneşsoydur. 27 Mayıs Milli Devrim Derneği tarafından desteklenen ve kulisi bu derneğin üyesi gençler tarafından yapılan Sencer Güneşsoy, kendisiyle konuşan AKİS muhabirine, "amacının devrimci cephenin oylarını bölmek olmadığını, havaya göre adaylıktan vazgeçerek, bir başka arkadaşını destekleyebileceğini" söyledi. Zaten AP cenahını en çok ilgilendiren de bu durumdu. Onlar, devrimci cephenin oylarının parçalanması sonucunda parsayı kendilerinin toplıyacağını umuyorlardı.

Genel Başkanlık için üçüncü kuvvetli aday, Ekrem Özerdir. Özer, Orhan Ünal, İsmail Kıral Göğüş, Atilla Kılıçoğlu ve Ufuk Şehri ile arkadaşları tarafından desteklenmektedir. Maçka Teknikten Faruk Yalnızın kulisini ise Bozkurt Nuhoğlu ve Öner Boydaş yapmaktadır.

Gerek devrimci ekip, gerekse AP veya AP eğilimli gençler şimdilik Genel Başkanlığa oynamaktadırlar. İkinci Başkanlığın paylaşılması ihtimali yoktur. Zira, tecrübelere göre, İkinci Başkanlığı da Genel Başkanlığı kazanan ekip alacaktır.

Kongre salonunda ve kulislerde, delegelerin dışında, bazı kimseler daha görülmekteydi. Bunlar, çıkacak herhangi bir gürültüde kullanılmak üzere taraflarca getirilmiş militanlardı ve birçoğunun silâhlı olduğu söyleniyordu.

Sıra Federasyonda mı?

İkinci gün, öğleye yakın, Naci Özdemir ve arkadaşlarının verdiği bir önerge ortalığı tekrar karıştırdı. Önergede, 16 Mart 1966 günü İstanbulda TMTF binasının basılması olayı hakkında İkinci Başkan Cavit Savcının açıklama yapması ve olay hakkında genel görüşme açılması isteniyordu. Bunun üzerine, salonda bulunan ve baskın olayına katılan Atillâ Kılıçoğlu ekibinin bayii tedirgin olduğu görüldü. Kılıçoğlu olayı anlatırken, karşılıklı tartışmalar başladı. Başkanlık Divanının müdahalesi üzerine, muhtemel çatışmalar önlendi.

Dananın kuyruğu bugünlerde kopacaktır. Taraflar, bütün güçlerini ve yıpratma taktiklerini, gerekirse yan kuvvetler de kullanarak, deneyeceklerdir. AP, kongreyle çok yakından ilgilenmekte ve, ne pahasına olursa olsun, Feedrasyonu ele geçirmeye çalışmaktadır. Ankara Valisinin tutumu bu çabanın en belirgin örneğidir. Eğer devrimci cephe kulis oyunlarına gelir de parçalanırsa, MTTB'den sonra Federasyonun da milliyetçi - mukaddesatçı bir kadronun eline geçmesi muhtemeldir. Bunu önlemek için, devrimci cephenin, her türlü küçük hesabın ötesinde birleşmesi ve tek cephe halinde mücadele etmesi şarttır.

Üçüncü gününde bulunan Kongrenin ne zaman biteceği belli değildir.

Ürdün

Çölde bir tecrübe

(Kapaktaki Kral)

Ammanın yedi tepesinden biri üzerine kurulmuş olan Basman sarayının, kapısı iki kazak tarafından beklenen bir küçük odasına girenler karşılarında ortadan kısa, sağlam yapılı, saçları hemen ta dipten kesilmiş, üzerinde ekseriya batı tertibi sivil elbise bulunan, siyah bıyıklı bir genç adamla karşılaşırlar. Bu, sadece o sarayın sakini değil, aynı zamanda ülkenin de münakaşasız hâkimi olan Kral Hüseyindir. Bugün bütün dünyada, vermiş olduğu yaman imtihanlara rağmen genç krala hâlâ bir çocuk gözüyle bakanlar, onu annesinin veya şunun yahut bunun idaresinde bir kukla hükümdar sananlar mevcuttur. Şatafatlı bir üniformayla kralı iri yapılı Kraliçe Elizabeth ve uzun Prens Philip'in yanında görenler, Başkan Johnson'un adeta gökten uzanmış elini sıkarken seyredenler, uçurtmalı bir deniz kayağının üstündeki, son model bir yarış otomobilinin içindeki resimlerine bakanlar için, eğer bunlar son on yılın hadiselerinden fazla haberdar değillerse, Hüseyini Irakın talihsiz Faysalı tipinde bir hükümdar sanmak şaşırtıcı sayılmamalıdır. Ancak Basman sarayında, duvarı Kral Abdullahın resmiyle süslü, gösterişe kaçmayan zarif bir şark üslubuyla döşenmiş çalışma odasında bu genç adamla konuşanların, peşin düşünceleri ne olursa olsun, karşılarında bir "müstesna adam"-ın bulunduğunu hissetmemeleri imkânsızdır. Uzun bir fasıladan sonra Haşimi ailesi, Emir Hüseyin veya Kral Abdullahın çapında, ailenin vasıflarını şahsında toplamış yeni bir gerçek hükümdar çıkarmıştır.

Kral Hüseyin bugün 31 yaşındadır. Fakat şakakları, batta saçının üst tarafları çoktan kırçıllaşmıştır. Tarihe gömüldüklerinde hayati önemlerini, bilhassa onu yaşamamış olanlar için çabuk kaybeden hadiseler, kahramanlarının firiklerinde izlerini bırakıyorlar. Bu ağarmış saçlara eklenen kalın, davudi bir ses ve bilhassa Orta Doğu konusu görüşülürken meseleye olan vukuf Basman sarayının, hâkim rengi siyah odasındaki konuşmaları daima ilgi çekici yapmaktadır. Kral Hüseyin için şu anda Orta Doğuda, araplar arasında cereyan eden hadise iki zıt ideolojinin savaşıdır. Ürdünün genç hükümdarı için, en ziyade Başkan Nasır tarafından temsil edilen ihtilâlci sosyalizm araplar üzerindeki büyüsünü artık hemen tamamile kaybetmiştir ve mısırlı liderin son sinirlilikleri, çırpınışları bundan gelmektedir. İhtilâlci sosyalizmin itibarım yitirmesi, Kral Hüseyinin "tekâmül yolundan kalkınma" adını verdiği ideolojinin devrini açmaktadır. Kendisi bu ideolojinin sembollerinden biri olmadan daha hafif değildir. "Gerekirse bütün arapların İsraile karşı birleşecekleri ve kendi iç ihtilâflarını unutacakları" iddiası ise, daha ziyade böyle bir ihtimalin yakın gelecekte hiç varit olmaması sayesinde söylenebilmektedir.

Sesi kısılan Nasır

Kral Hüseyinin, arap âleminde Nasırın bütün itibarını yitirdiği teşhisi Orta Doğunun her hangi bir ülkesinin her hangi bir şehrinin her hangi bir sokağında dolaşmakla doğrulanmaktadır. Bundan sadece bir kaç yıl önce her arabın kulağında bir transistörlü radyo görmemek

Metin Toker Basman Sarayında Kral Hüseyinle
Öğrenmek için görmek lâzım

ğundan, Kral Hüseyin omuzlarına konan yükün ağırlığım müdrik görünmektedir. Genç hükümdarın nazarında Nasır, şimdiye kadar hemen hiç bir arap büyüğünün malik bulunmadığı bir sansa sahip olmuştur. Arap Birliğinin onun eseri olduğunu da Hüseyin inkâr etmemektedir. Fakat Nasır eliyle kurduğu bu birliği eliyle yıkmış olan adamdır ve bugün Arap Birliğinden bahsetmek bir zümrüt-ü anka kuşunu anmaktan farksızdır. Dış görünüş ne olursa olsun arap liderler arasındaki anlaşmazlık, bunlarla İsrai'li liderler arasındaki gösterişli çatışve bu radyoda Nasırın sesini duymamak imkânsızdı. Ünlünün veya Suriyenin, Lübnanın veya Irakın bütün çarşılarındaki dükkânları süsleyen resim Mısır liderinin resmiydi. Nasır o tarihlerde, çok zor bir "üçlü zaferi kazanmıştı: Arap âleminde kendisini aydınlar, subaylar ve halk kütleleri tutuyordu. Bu üç grup için de Nasır, araplığı ingiliz emperyalizminin sultasından kurtaran, ona eski parlaklığını vermeye namzet, arapları batılılarla diyalogda eş seviyeye getiren adamdı ve bölgenin, hatta bütün bir dünya parçasının yeni mesihi olacaktı. Bu-

gün iflâs eden, bu hayaldir.

Şimdi, Suudi Arabistanı da bir yana bırakınız, Ordunun veya Lübnanın bir şehrinde Nasırın bir resmine rastlamak için gittikçe daha çok dükkân dolaşmak gerekmektedir ve transistörlü radyolardan gelen ses ateşli nutuklardan veya keskin propaganda konuşmalarından ziyade yanık yalellerdir.

Nâsırizmin iflâsının temeldeki sebebi, Nasırın bırakınız bütün arap âlemini, kendi memleketi Mısırı dahi özlenilecek bir seviyeye çıkaramamış olmasıdır. Mısırın durumu, dışardaki arapların hiç meçhulü değildir. Bunun yanına spektaküler Yemen hezimeti eklenince büyü hemen tamamile dağılmıştır. Nasır için Yemen, feci bir kapandır. Oraya elli bin askerini göndermiştir. Bu elli bin asker, Cumhuriyetin Yemene hâkim olmasını sağlayamadığı gibi rejimin prestijine de ağır darbe indirmiştir. Arap psikolojisini iyi bilen bir Beyrutlu gözlemci bunu şöyle izah etmektedir:

"— Arap, yabancı hâkimiyetinden, yabancı himayesinden bıkmıştır. Yemenli için mısırlı, yabancı demektir. İmama karşı Cumhuriyeti tutmuş yemenli bile, Cumhuriyetin arkasında Mısırın bulunduğunu farkedince, milliyetçi hislerinin neticesi, Cumhuriyeti arzulamaz olmaktadır. Yemende şimdi, General Salalın imamcılar değil, cumhuriyetçiler arasında tevkifler, temizlikler yapmak mecburiyetinde kalması bunun sonucudur."

Gerçekten de, Yemende Cumhuriyeti tutan Nasır İmamı tutan Faysal kadar akıllı davranmamıştır. Faysal Yemende açık bir "Suudî mevcudiyeti" göstermekten dikkatle kaçınırken Nasır elli bin askeriyle tam bir "Mısır mevcudiyeti" gösterisinde bulunmuştur. Belki Yemenin Arabistan yarımadası içinde, Mısırdan uzak olması Nasırın handikapıydı ama, kesin netice Mısır Ordusu tarafından çabuk alınamayınca her hadisenin rengi değişivermiştir.

Kral Hüseyin dinleniyor
Hak edilmiş istirahat

Şimdi Nasır, bir yabancı memlekette üstün kuvvet olarak harbetmenin tadını almış bu sergüzeştçi kuvveti Mısıra da gönül rahatlığıyla geri getirememektedir. Mısırdaki iç durumun çok kritik olması, memnunsuzluğun süratle artması ve "Nasır olmadı!" inancının yayılması Kahiredeki diktatörü askeri kuvvetlerle oynarken daha dikkatli yapmaktadır. Gerçi Nasır diktatoryasının temelinde bir "subay oligarşisi" vardır ama, bu oligarşiyi muhafaza ederek Nâsırın yerini almayı oligarşinin devamının da teminatı sayabilecek subay gruplarının çıkabileceğini Nasır her halde hiç unutmamaktadır.

Yeni şampiyonlar

Nâsırın yıldızının sönmesiyledir ki Orta Doğuda yeni bir ekip meydana çıkmış ve vaktiyle Nasırın oynadığı rol kadar aktif bir vaziyet almıştır. Buna, "Krallar Ekibi" adını vermek hata değildir. Zengin Suudî Arabistan Kralının birinci plânı işgal ettiği bu ekip, ihtilâlci sosyalizmin başaramadığını "tekâmül yoluyla kalkınma" prensibinin başaracağı inancını yaymaya çalışmaktadır. Ancak bu yeni yolun yolcularının da başlıca iki büyük handikapı vardır. Bir defa, krallık müessesesi, bazı yerlerinde henüz orta çağ yaşanmakta olan Orta Doğunun arap âleminin bile çok çevresinde ziyadesiyle anakronik bulunmaktadır. İkincisi, bu ekibin arkasında büyük petrol şirketlerinin menfaatinin olduğu hiç kimsenin gözünden kaçmamaktadır. Faysal, en fazla bu handikapları boyamak için elinde "İslâm tesanüdü" bayrağıyla ortaya çıkmıştır ama, şimdiye kadarki kampanyasının iki kralın, Kral Hüseyinin ve Şahın platonik desteklerinden daha fazlasını sağlamamış bulunduğu ortadadır. Türkiye ile Pakistan buna hiç ilgi göstermemişler, dini özellikleri olan Lübnan bunu üstüne alınmamış, Kuzey Afrikanın arapları kendi aralarında haşır neşir olmayı tercih etmişlerdir. Nasırın idaresindeki kuvvetlerse, Mısırda, Suriyede ve Irakta bunun "Faysalın bir oyunu" olduğunu bildirerek karşısında açık vaziyet almışlardır. Böylece "İslâm tesanüdü" arapları birleştirecek yerde yeni bir ayrılık vasıtası olmuştur. Gerçi Faysal, İslâm

Zirve Toplantısı fikrini daha bir süre savunmak niyetini söylemektedir ama, fikrin bu süre onunda da bugününkünden fazla ileri gideceğini sanmak hayaldir. Hele Suudi Arabistanın, bazı lâik memleketlerdeki gerici, mukaddesatçı faaliyetleri parayla desteklemesi, o çevreleri besleyip onlarla temas kurması daha da çok aleyhte olmaktadır.

Ancak, iflas etmiş veya tamamıle iflas etmek üzere olan ihtilâlci sosyalizmin yerini alabilmek için "tekâmül yoluyla kalkınma" prensibinin bir büyük şansı vardır. O da, arap kütlelerine Nâsırın ihtilâlci sosyalizm metodlarıyla yapamadığının tekâmül yoluyla yapılabileceğini fiilen ve çıplak gözle kolayca görülecek tarzda ispat etmektir. Milletin hayat seviyesini yükseltmek, sosyal adalet ilkelerini gereği gibi gerçekleştirmek, gelirin dağılımında daha fazla eşitlik sağlamak, arap memleketlerini sadece pek çok zenginlerle çok fakirlerin yanyana ya-

Nasırın iflâs ettirdiği ülke: Mısır

Bundan bir süre önce bir avustralyalı tam üç kere Sidneyden kalktı, Kahireye gitti, çalmadık kapı bırakmadı. Avustralyalının Mısırdan dokuz milyon dolar kadar alacağı vardı. Fakat Mısır çıkarıp da bu dokuz milyon doları vermedi. Belki hazinede dokuz milyon dolar vardı ama, Nâsırın idaresinde memleket Nâsırın bizzat verdiği rakkama göre 920 milyon, kendi Dış Ticaret Bakanının verdiği rakkama göre 950 milyon, munis tarafsız gözlemcilere göre 1 milyar 300 milyon, daha ince eleyip sık dokuyan gözlemcilere göre ise 1 milyar 800 milyon dolarlık bir dış borca sahiptir. Hattâ, rivayet olunduğu üzere Mısırın komünist memleketlere borcu da 1 milyar dolar tutuyorsa miktar bir o kadar daha yükselmektedir. Her halde Mısır, döviz sıkıntısını karşılamak için 1964'te sattığı 35 milyon dolarlık altına ilâveten bu Ekimin İlk haftasında 18,5 milyon dolarlık altın daha satmış, buna hemen bir 7 milyon dolarlık satış daha eklenmiştir. Bu, altın stokunu 114 milyon doların altına indirmektedir ki meblâğ ancak, vâdesi gelmiş batı borçlarını karşılayabilecektir. Mısırın döviz stoku ise, son defa 53 milyon dolar olarak İlân edilmiştir. Bu da, memleketin sadece iki aylık ithalâtı karşılığıdır.

Nasır, ihtilâlci sosyalizmiyle, iktidarının ondördüncü yılında zengin Mısın iflâs ettirmiştir. Hem de mısırlının ve fellâhın hayatına, İlk günlerde vurduğu bir ciladan sonra, hiç bir ciddi iyileştirme getiremeden.. Memlekette hayat pahalılığı artmaktadır, bütçede giderler gelirler) har yıl daha çok aşmaktadır, Enflâsyon başgöstermiş, Mısır lirası 1957'den bu yana. kıymetinin üçte birini kaybetmiştir ve dış ticaret açığı mütemadiyen büyümektedir. Nasır, Milletlerarası Para Fonunun Mısın bir ameliyat masasına yatırıp dununun çaresine bakmak teklifini henüz reddetmektedir. Şimdilik, kendisini rusların kucağına biraz daha fasla atmayı tercih etmekte, bunun ya rotlardan, ya da korkan batılılardan para koparmaya yeteceğini sanmaktadır.

Tıpkı, 1960'ın Menderesi gibi.. Ama Nâsırın ihtilâlci sosyalizmle mahvettiği Mısırın, Menderes tarafından "Görülmemiş Kalkınma" hayaliyle mahvedilmiş Türkiye gibi ameliyat masasına mutlaka yatırılacağından şüphe yoktur.

Mısırın bu duruma düşmesinde, şüphesiz ki her yıl yüzde 2,7 nisbetinde artan nüfusunun bir rolü vardır. Fakat Nasırın fazla iddialı, hesapsız ve kitapsız yatırımları, gösteriş için orada burada yükselttiği fabrikaların bacaları, roket imaline kalkışması ve girişti talihsiz Yemen macerasının bütçeye verdiği yükler felâketin asıl sebebidir. Sosyalist liderin "Doğuyu Batıya karşı oynamak" politikası da iflâs etmiş, gözü nihayet açılan Amerika, Ona Doğunun bu baş belâsını eliyle beslemekten vazgeçmiştir. Haziranda biten mali yılda Amerikanın Mısıra yardımı 55 milyon dolarda kalmıştır. Mısırın bu yıl hiç bir yardım alamaması kuvvetle muhtemeldir. Mısır gene Amerikadan, Mısır parasıyla ödenmek üzere tarım ürünleri fazlasından 150 milyon dolarlık buğday istemiştir. Amerikan stoklarının erimiş olması, bu talebin karşılanmasını da güçleştirmektedir.

Gırtlağına kadar batmış ve dış borçlarım ödeyemeyecek duruma gelmiş Nâsırın Mısırı bu yaz şahsi yabancı alacaklılarına başvurarak borcunun ertelenmesini istemiştir. Alacaklılar buna rıza göstermişlerdir, ama bir şartla; Milletlerarası Para Fonunun teklif ettiği stabilizasyon programının kabulü şartıyla. Para Fonundan Mısır, çekebileceği miktarı bile geçen bir 113 milyon dolar çekmiştir. Fon, kendisine 88 milyon daha verebilecek durumdadır. Fakat, Nasır müflis politikasından vazgeçerse.. Para Fonu bunu temin için Mısıra bir kaç heyet göndermiştir. Nasreddin Hoca tarzında Mısırın petrol çıkarmaya başlaması, daha çok pirinç İhraç etmesi ve Asuan barajı sayesinde tarım istihsalinin artmasıyla Mısırın "üç-beş yıl"da kurtulacağı ümidinde olan diktatör, politikasının tam iflâsı mânasını taşıyacak olan makul tutumu takınmayı reddetmektedir.

Ama güçlüklerin mütemadiyen artması, Mısır halkının tam bir sıkıntı içinde olması, memlekette hemen hiç bir şeyin bulunmaması, sosyalist nizamın temel taşı plânların bile uygulanamayıp rafa kaldırılması Nasıra karşı bir hareketi Mısırda her gün biraz daha fazla muhtemel hale getirmektedir. Nasır, 1960'da başlayan iki beş yıllık plânla Mısırda milli gelirin bir misli artacağını ilân etmişti. İlk beş yıllık plânın sonunda elde edilen artış yüzde 37 civarındadır. Nüfusun buna paralel artışı, gerçek artışı bunun yarısına indirmektedir. Bu, başarısızlık karşısındadır ki Nasır İkinci beş yılık plânı durdurmuş, bunu daha sonra, yedi yıllık bir plân olarak uygulayacağını bildirmiştir.

Nâsırın ondört senelik ihtilâlci sosyalist idaresi altındaki Mısırın bugünkü bilançosu bir perişan bilanço, memleketin manzarası ise bir hazin manzaradır ve bu iflâs Kahiredeki diktatörün bütün arap alemindeki iflâsının da temel sebebini teşkil etmektedir.

şadıkları ülkeler olmaktan çıkarmak suretiyle verilecek bir örnek krallık müessesesine bir hayat şansı sağlamakla kalmayacak, Orta Doğuyu tehlikeli bir çok yabancı cereyana da kapatacaktır.

Basman sarayının genç, fakat tecrübeli ye hadiselerin ateş çemberinden geçmiş sakini şu anda bu gerçeği farkeden bir kudret sahibi olarak görünmektedir.

Yaman bir delikanlı

Otuzbir hayat yılı, elbette ki çok uzun zaman parçası değildir. Ama Kral Hüseyinin otuzbir yıllık ömründe dört hadise vardır ki, bunların her biri bir yaşantıyı damgalandıracak niteliktedir.

Kral Hüseyin, veliaht olarak doğmamıştır. Hatta, eğer Haşimiler için hayat normal akıp gitseydi belki de bu genç adamın kaderi bambaşka olacaktı. Bu genç adamın ve memleketinin... Hüseyin, Hicaz emiri meşhur Hüseyinin oğlu Kral Abdullahın torunudur ve Kral Abdullah bir Cuma günü, 1951 yılının 20 Temmuzunda, Kudüsteki Mescıd-i Aksada torununun gözleri önünde öldürülmüştür. Genç Hüseyin o tarihte, 16 yaşında bulunuyordu. Tahta çıkmak sırası kendisinin değildi. Gerçi dedesi bu siyah parlak gözlü, cesur ve zeki çocuğa çok itina göstermiş, onu bizzat yetiştirmişti. Ama önünde, babası Talal vardı. Talalın bir sinir hastası olduğu ve krallık yapamayacağı anlaşıldıktan sonradır ki -Talal yıllardır, Ortaköydeki bir şifa yurdunda tedavi edilmektedir ve iyileşmesi bahis konusu değildir- Hüseyin Ürdün tahtına davet olunmuştur. Yıl 1953'tür.

1953te Hüseyin, İngilterenin meşhur Harrow kolejinin bir öğrencisidir. Daha tahsil etmesi lâzımdır. Bilhassa Sandhurst'de askerî talim ve terbiye görmesi şarttır. Fakat memleketi, kral olarak bu delikanlıya muhtaçtır. Bulunan çare şudur: Kral, altı aylık kısa bir kurs görecek, fakat bu sürede Sandhurst'ün bütün icaplarını yerine getirecek ve imtihanlara girecektir. Bu yapıldıktan sonradır ki genç Hüseyin yurduna dönmüş ve ilk resmî görevini 1953 yılının 2 Mayısında, Ürdün Parlâmentosunu açmakla yerine getirmiştir.

1954 yılı, Nâsırın Orta Doğuda Allah, Allah dediği yıldır. Bütün kulaklar Kahireye dönüktür ve halk kütlelerinin üzerinde Nâsırın nüfuzu, bu memleketler hükümetinin nüfuzundan fazladır. Ürdün, bunun bir istisnası değildir. Nitekim krallığının daha ikinci yılında Hüseyin, Nâsırın rızasını da aldıktan sonra Bağdat Paktına girmeye karar verdiğinde memleketini bir anda allak bullak olmuş buluyor. Nasır inanılmaz bir dönüş yapmıştır ve elindeki bütün radyo istasyonları Hüseyini bir hain olarak ilan etmekte, Ürdün halkından onu devirmesini istemektedir. Ammandaki Mısır Elçiliğiyse bunun hazırlıklarını zaten daha önceden yapmıştır. 1955'in sonunda bütün Ürdün ve bilhassa Başkent sokak nümayişlerinden geçilmez haldedir. Azgın kütleler her yeri yakıp yıkmaktadırlar. Bu, açık bir ihtilâldir.

Hüseyin böyle bir anda, ilk defa, çapını göstermek imkânını buluyor. Derhal Arap Lejyonunu nümayişçilerin üzerine gaz bombaları ve ateşle sevkediyor, on günlük bir sokağa çıkma yasağı koyuyor. Nasıra kütleler, ingiliz Glupp Paşanın komutasındaki kuvvetli Arap Lejyonunun karşısında siniyorlar.

Ürdün ve Ürdün tahtı kurtulmuştur.

Ama Mısır,eline başka bir koz daha geçirmiştir. Glupp Paşa sadece Arap Lejyonunun komutanı değil, aynı zamanda Ürdünün Genel Kurmay Başkam, yani Ürdün Ordusunun Başkomutanıdır. Ürdünün "emperyalistlerin bir uşağı" olduğunun bundan iyi delili bulunabilir mi? Kahire radyoları bu propagandayı bütün arap âlemine yayıyorlar. Vakanın gerçek yönü de vardır. Glupp Paşa, sahiden, devlet içinde devlettir ve emrindeki kuvvetler hem İngiltere tarafından doğrudan doğruya finanse edilmektedir, hem de daha başka ingiliz subaylar komuta mevkilerindedirler.

Kral Hüseyin, 1956'nın ilkbaharında işte bu Glupp Paşanın eline çantasını veriyor, kendi özel otomobiliyle son sürat hava alanına gönderiyor ve İngiltereye geri yolluyor. 1955 karışıklıklarından sadece dört ay sonra.. Bu, Hüseyinin ikinci büyük imtihanıdır. Düşünmek lâzımdır ki bunu yaparken Ürdün, Bütçesini denk getirmek için İngilterenin eline bakmaktadır. Hüseyinin hareketi bütün Ürdünü bayram sevincine garkediyor. Genç arap subayları ise tahtta ciddi bir kralın bulunduğunu anlamışlardır.

Ürdünün gerçek kraliçesi Zeyn diploma veriyor
...ama oğlu "anasının kuzusu" değil

Türkiye, İsrail ve Araplar

Arap âlemi, belki de dünyada demagojinin en ziyade rahatlıkla kol gezdiği bölgedir. Türklere karşı düşmanlık, daima, bu demagojinin başlıca unsurunu teşkil etmiştir. Arapları türklere karşı kışkırtan ingilizler ve fransızlar, türkler çıkarıldıktan sonra onların yerini alınca, bunu araplara unutturmak için hep, eski düşmanlığı canlı tutmuşlardır. Nasıra gelince, o da Orta Doğunun liderliğinde türkleri kendisine rakip görmüş ve mandacıların plâğını çalmakta devam etmiştir.

Şimdi, Orta Doğunun çok memleketinden bu düşmanlık kalkmıştır. Ama, bunu kışkırtmak isteyenler bizim İsraille münasebetlerimizi dile dolayarak bu konuyu araplarla olan dostluğumuzun bir şartıymış gibi göstermektedirler ve arap siyasetçileri karşılıklı konuşmalarda serzeniş yapmaktan kendilerini alamamaktadırlar.

1 — Türkiye, Filistinin taksiminin, Birleşmiş Milletlerde aleyhinde oy kullanmış ender memleketlerden biridir.
2 — Türkiye, arapların bütün şikâyetlerinde onları tutmuştur.
3 — Her şeye rağmen İsrail bir devlet olarak kurulunca, Birleşmiş Milletlere alınınca Türkiye elbette ki onu tanımış, onunla normal münasebet kurmuştur. "Türkiye bir müstakil devlettir ve dış siyaseti ipotek altında değildir. Üstelik, bu münasebetin öyle çok gösterişli olmamasına da Türkiye daima dikkat etmiştir. Zira İsrailin bunu, propagandasında istismar hevesine kapıldığını Türkiye farketmemiş değildir.

Eee, ne ister arap siyasetçileri! Hem asıl, İsrailin nasıl kurulduğunu da unutmak imkânı var mıdır?

Birinci Dünya Harbinin kritik yılları. Hicaz Emiri Şerif Hüseyin Mısırdaki ingiliz temsilcisi McMahon ile temasa geçiyor ve meşhur "Hüseyin - McMahon Mektuplaşması" cereyan ediyor. Bu vesikaya nazaran İngiltere, arapların türklere karşı isyan etmeleri, onları sırtlarından hançerlemeleri ve Müttefiklerin yanında yer almaları karşılığı Orta Doğuda müstakil bir büyük arap devletinin kurulmasını vaad ediyor.

Sonradan öğreniliyor ki, McMahon İngiltere Hükümeti adına Şerif Hüseyine bu resmi teminatı verirken gene İngiltere Hükümeti adura bir başkası, Sir Arthur Balfour da Lord Rothschild'e başka bir resmi vaadde bulunuyor: İngiltere, Filistinde yahudilere bir vatan sağlayacaktır.

İngilterenin oyunu bu kadar da değil. İngiltere aslında Orta Doğuyu ne araplara, ne yahudilere bırakmak niyetindedir. Tümleri oradan çıkardıktan sonra bölgeyi fransızlarla birlikte paylaşacaktır. Üçüncü gizli vesika, Skyes - Picot anlaşması da bunu tescil etmektedir. Nitekim Şerif Hüseyinin oğlu Faysal, McMahon un vaad ettiği büyük arap devletini kurmak üzere Şama yerleşmeye kalktığında onu oradan çıkartıyorlar. İngiltere de, bir süre sonra, Osmanlı İmparatorluğunun müsaade etmediği "Filistine yahudi göcü"ne izin veriyor, onu destekliyor.

Bu, İsrail Devletinin atılan temelidir.

Araplar ingilizlerle elele vermişler, türkleri bölgeden çıkarmışlar. Tamam! Bölgede bundan sonra olanlar karşısında, türklerden, bugün yaptığımızdan daha fazlasını istemek biraz "aşırı talep" sayılmaz mı?

Tehlikeler devam ediyor

Fakat Ürdünde rahat hayat ancak bir yıl devam ediyor. 1957'de bir solcu, Nabulsi Başbakandır. Giupp Paşanın yerine ise bir muhteris Nasıra general, Abu Nuvar Başkomutan ve Genel Kurmay Başkanıdır. Sovyetlerin Suriyede ve Mısırda teşkilâtları vardır. Bunlar, Ürdünde de bir solcu darbe hazırlıyorlar. Hem de, kiminle? Memleketin Başbakanı ve Başkomutanıyla.

Bîr sadık subay, durumu Krala haber veriyor. Kral derhal tedbirini alıyor. Fakat karşı taraf da boş duracak değildir, Hükümet Arananda, Krala karşı halk nümayişleri tertipliyor. General Abu Nuvar ise Başkenti, emrindeki kuvvetlerle sarıyor. Kral, adeta mahpustur. O kadar ki, ailesi adına dayısı genç hükümdara geliyor, her şeyin bittiğini söylüyor, memleketi terketmek için bavulların yapılması gerekip gerekmediğini soruyor. Hüseyin."Hayır!" diyor. Sonuna kadar çarpışacaktır. Başbakanı azlediyor. Başkomutanı Saraya çağırıyor. Ona Yürü, Zerka kışlasına gideceğiz!" emrini veriyor. Ürdün bir defa daha ihtilâl içindedir. Fakat Orduyu teşkil eden bedevi subaylar ve askerler, bazı birliklerin Tamamı Krala sadıktırlar ve General Abu Nuvarı dinlememektedirler. Zerkada, Ammana hakim olacak birlikler vardır. Abu Nuvar her şeyin meydana çıktığını görerek korkuyor. Kral Hüseyin, otomobiline atladığı gibi Zerkaya gidiyor. Askerinin karşısına çıkıyor. Ordu, bu cesur ve genç hükümdarı bağrına basıyor. Kral gece yarısına kadar orada, askerlerinin arasında kalıyor. Bu sırada Abu Nuvar son denemelerini yapmaktadır. Kraldan ayrıldıktan sonra o da Zerka kampına gizlice gitmek istemiştir, fakat havayı müsait bulmamıştır. Bunun üzerine Ammana dönmüş, Basman Sarayına giderek idareye el koymak istemiştir. Hazırlıklarına göre, birlikler gelip Sarayı saracaklardır. Gerçekten de birlikler Sarayı sarıyorlar. Fakat bunlar Abu Nuvara değil, Krala sadık askerlerdir. Generali tevkif ediyorlar. Kral sabaha karşı Saraya döndüğünde Başkomutanını bir odada, adeta mahpus buluyor. General, merhamet talep ediyor. Kral, ona memleketi terketmek müsaadesini veriyor.

Dramatik gecenin şafağında üç senelik Kral şahsi cesareti ve kudretiyle Ürdünü ve Ürdün tahtını bir defa daha kurtarmıştır. Fakat her şey bununla da bitmemiştir. Hüseyinin önünde daha, Iraktaki ihtilâlin Ürdündeki tesirlerini yenmek de vardır.

1958'de Irak ile Ürdün arasında bir birlik kurulmuştur. Temmuzun 14'ünde meşhur Bağdat ihtilâli patlak veriyor ve Hüseyinin amca torunu Faysal, katlediliyor. İki gün sonra, ihtilâl yeniden Amman sokaklarındadır. Ürdünlü ihtilâlciler Ammandaki darbeyi de 14 Temmuz için planlamışlardır. Ancak sonradan, bunu iki gün geri bırakmışlardır. Fakat Kral, artık bu işlerde tecrübe sahibi de olduğundan darbe-

nin müteşebbislerini saten takip ettirmektedir. Bunları 16 Temmuzda tevkif ediliyorlar. Fakat Ürdün dört bir taraftan sarılmıştır, bütün benzin stokları bitmiştir, her an bu iç veya dış tecavüz ihtimaliyle karşı karşıyadır. Bağdattaki ihtilâlin muvaffak olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye yeni rejimi 31 Temmuzda, İngiltere ve Amerika 1 Ağustosta tanımışlardır. Bu, Ürdünün basındaki tehlikeleri arttırmaktadır ve Ürdünün müstakil bir devlet olarak devamı, müttefikleri tarafından savunulmasına bağlıdır. Kral Hüseyin bu noktada dramatik bir karar daha veriyor. Amerikayla İngiltereye başvuruyor ve içlerinden birinin, Ürdüne asker göndermesini istiyor. Bu, Lübnaın korumak için gönderilen amerikan birlikleri nevinden bir şey olacaktır. İngiliz askerleri Kıbrıstan kalkıp uçaklarla geliyorlar.

Ürdün bir defa daha kurtulmuştur.

Bu badirelerin yanında Kral Hüseyinin Suriye semalarında Suriye Miglerinin taarruzuna uğraması ve onlardan kaçabilip memleketine dönebilmesi bir çocuk oyuncağı mesa besindedir. Fakat verdiği bütün bu imtihanlar sadece bütün dünyada "Küçük Kral"a büyük bir saygı ve hayranlık uyandırmakla kalmamış, aynı zamanda Hüseyini memleketinin mutlak hâkimi de yapmıştır. Hüseyin, krallığını bileğinin hakkıyla tescil ettirmiştir ve bugün Orta Doğuda, memleketinin hacminin çok üstünde bir tesir ve prestij sahibi olmasının sebebi budur.

İstanbullular kadar..

Zira bütün bu hadiselerin cereyan ettiği Ürdün, nüfusu iki milyonu ya bulmamış, ya da bugünlerde bulmuş bir memlekettir. O da, Filistinin taksimiyle Ürdün vadisinin batı kesiminin Ürdün devletine katılması sayesinde.. Yoksa, Abdullahın emirlik ettiği Maverayı Ürdün 400 bin nüfuslu bir ülke olmuştur. Ona, vadinin iki yakasının birleşmesinde 700 bin kişi eklenmiştir. Bu, tabii Ürdün için hem bir yük, ama hem de bir kuvvet teşkil etmiştir.

Ürdün, en ziyade Kralının cesareti ve şahsiyeti sayesinde, şimdi nefesi tükenmiş görünen Nasırın ihtilâlci sosyalizminin elinden kurtulmuştur. Bir daha o tehlikelerle karşı karşıya kalması pek muhtemel değildir. Söylenen bütün lâflara ve

Kral Hüseyin bedevi askerleri arasında eğleniyor
Tahtın gerçek desteği

yaratılan umacı masallarına rağmen İsrailin Ürdüne askeri tecavüzü de bahis konusu sayılmaz. Kral Hüseyin bundan sonraki imtihanlarını ekonomik ve sosyal sahada verecektir. Eğer Ürdünü, kendi "tekâmül yolu" ile kalkındırabilirse bu, arap âleminde akisleri çok büyük bir tecrübe olacaktır.

Kral Hüseyin buna rağmen, daha bundan haftalarca evvel İsrailin bir gösteride bulunmasını beklemekteydi. Bu bakımdan, son günlerdeki askeri hadise Ürdün için bir sürpriz sayılmamıştır. Kral Hüseyinin nazarında İsrail, gittikçe kuvvetlenen bir arap denizinin Ortasında ada gibi, şimdiki şartlarla yaşayamaz. Bundan dolayı, durumunu garanti etmek için tedbir alacaktır. Geçen hafta içinde Kral, Basman sarayında şunu söylemiştir:

"— Orta Doğuda İsrailin bugünler bir hadise yaratmasından korkuyorum. Suriyede karışık bir durumun olması ve ne yaptığım bilmez Şam liderlerinin İsraile, kendisini dünyaya haklıymış gibi göstermek fırsatını verecek hareketlerde bulunmaları bir cüret doğurabilir. İsrail böyle hallerde daima, bir çıkış yaptıktan sonra bir şeyler koparabileceği pazarlıklara girişmeğe heveslenmektedir. Süveyş seferinden sonra da aynı işi yapmıştır."

Fakat, hudut hadiselerinin ötesinde, Orta Doğuda yahudilerin yüzünden, yahut arapların nihayet şu Filistin işini bitirmek kararlarının sonucu bir barut fıçısının patlaması muhtemel değildir. Arap liderlerinin içinde "Bu İsraili biz yaşatmayız" dediklerinde "Peki, ne zaman ortadan kaldıracaksınız?" sualine ciddiyet ve samimiyetle "Zamanın önemi yok. Belki, yüz sene sonra.. Ama İsrail diye bir devlet Orta Doğuda olamaz" cevabını verenler çoktur.

Yüz sene sonranın hazırlıklarına ise, bugünden başlamak erkendir.

Güç bir ekonomi

Ürdünün derdi, kronik tediye açığıdır. Ticaret açığı 41 milyon dinarı bulmaktadır. Dinar, İngiliz lirası kıymetindedir. Bu, aşağı yukarı 100 milyon dolar demektir. Memleketin bütçesi 47 milyon dinardır. Bu bütçenin sadece 26,4 milyon dinarı iç gelirle sağlanmaktadır. 12,8 milyon dinarı ingilizler ve amenkalılar tarafından verilen "bütçe desteği"dir. 8 milyon dinarı ise kalkınma kredi ve hibeleridir. Buna mukabil bütçenin gider kısmında cari har-

camalar 36,5 milyon, yatırımlar ise 10,2 milyon dinardır. Cari harcamalarda askeri masrafların 21 milyon dinarı bulması Ürdünün ne kadar güç durumda olduğunu göstermektedir. Fakat Ürdünde adam başına düşen millî gelir bizdekinden fazladır ve 210 doları bulmaktadır. -Bizde, 200 dolar civarında-. Üstelik bu, diğer arap memleketlerine nazaran -sadece onlara nazaran- daha "âdilâne" dağılmaktadır. Ama, büyük seviye farkı Ürdünde de mevcuttur.

Ürdün, liberal anlayışta bir 1964-70 planıyla belini doğrultmaya çalışmaktadır. Hedef, Ürdünü yabancılara muhtaç olmaksızın yaşayacak seviyeye getirmektir. Turizm, bu iş için en fazla düşünülen kaynaktır. Bütün dinlerin en kutsal yerlerinin Ürdünde -bilhassa Kudüste- olması elbette büyük avantajdır. Bunun yanında fosfat ve potas bulunmuştur ve o dallar geliştirilmektedir. Fakat memleketin bütün güneyinin çöl olması, tabii işi kolaylaştırmamaktadır.

Anlayışsız dostlar hakkında

Bir de, anlayışsız batılı dostlar vardır. İhtilâlci sosyalizmin kazanamadığı zaferi Orta Doğuda Kralların kazanması, şüphesiz, batılı politikanın bir galibiyeti olacaktır. Krallık müessesesi anakroniktir ama, Orta Doğu bölgesinin yaşadığı hayat daha da anakroniktir ve buradaki kralların kendilerini zamana ve şartlarına uydurmaları topluluklara nazaran, hattâ politikacılara nazaran daha çabuk olmaktadır. Meselâ İranda Şah ve Ürdünde Hüseyin, idare ettikleri memleketlerin realistcesine ilericileri arasındadırlar. Tabii ilericiliği ancak aşırı solcu olmakla kabil sananlar ve gösterenler nazarında bunlar, yıkılması gereken putlardır ama, Batının bunlara yardımcı olması lâzımdır.

Toker Kralın odasından çıkıyor
Orta Doğu meselelerine bir ışık

Halbuki Basman sarayının hâkiminin "dostlar"ıyla münasebetleri, bazen düşmanlarıyla münasebetlerinden bile güç olmaktadır. Petrol şirketleri, Orta Doğu memleketlerinin "ancak ihtilâlci sosyalizmin kucağına düşmeyecek kadar" kuvvetli olmasını istemekte, bunun ötesine geçecek iktisadi istiklâl konusunda kıskançlık göstermekte, müşkilât çıkarmaktadırlar. Amerikan lobicileri ise, amerikan emperyalizminin belirtilerinin bu rejimleri ne kadar müşkil duruma düşüreceğini hiç düşünmeksizin iktisadi bir "amerikan mevcudiyeti"ni kendi kısa vadeli kazançlarının temeli saymaktadırlar. Bunlar iş ortaklarını kralların çevresinden seçtiklerinden itibarını yitiren krallığın ta kendisi olmaktadır.

Ürdünde çok kimse, rusların Nasıra gösterdikleri anlayışı - düşününüz, Nasır mısırlı komünistlerin hepsini hapsettirmiştir de Sovyetler Birliği, sırf bir "sovyet mevcudiyeti" olmasın diye buna ses çıkarmamış, hattâ hareketi tasvip etmiştir- yeni tecrübeye girişenlerin, Batılılardan göremeyeceği kanaatindedirler.

Bugün, Ammanın en itibarlı tepesi olan Cebel Ammanın bir meydanındaki âbidede, Nasırın ihtilâlci sosyalizmine karşı Kral Hüseyinin sloganı yazılı bulunuyor: "El haya-El Afdal". Bu, "daha iyi bir hayat" demektir.

Başlayan tecrübe, Orta Doğuda geniş akis yapacak niteliktedir.

Bir Seçimin Anatomisi

Geçtiğimiz Salı günü, Birleşik Amerikada, dedikodusu aylardır süren dönemarası seçimleri yapıldı. Bilindiği gibi, bu seçimlerle, eyalet valileriyle Senato üyelerinin üçte biri, Temsilciler Meclisinin de tümü yenilenmiştir.

Sandıklardan çıkan oyların gösterdiği ilk şey, hemen her dönemarası seçimlerinde olduğu gibi, iktidar partisinin önemli kayıplara uğramaktan kurtulamadığıdır. Gerçekten, bu kere de, oyları toplayan muhalefet olmuştur.

Geçen Sah günü yapılan seçimin sillesini yiyenler, Johnson'un Demokratlarıdır. 1964 seçimlerinde Goldwater'in peşinde ezici bir yenilgiye uğrayan Cumhuriyetçi Parıl, önemli kazançlarla biraz belini doğrultmuş ve 1968'e ümitle bakmak şansına kavuşmuştur. Seçimlerin sonunda Cumhuriyetçilerin Temsilciler Meclisindeki sayıları 40 kadar artmış, Senatodaki sayıları ise 36'ya yükselmiştir. Eyalet valiİlklerinin yarım düzine kadarı Demokratlardan Cumhuriyetçilere geçmiştir. Gerçi bu kazançlara rağmen Cumhuriyetçi Parti hâlâ her yerde azınlıktadır ama, biraz önce de belirtildiği gibi, belini biraz doğrultmuştur ve en önemlisi, Ronald Reagan gibi bir aktör eskisinin değilse bile, büyük bir ihtimalle Michigan Valisi Gororge Romney'nin arkasında, 1968 seçimlerine büyük ümitlerle bakmaya başlamıştır.

Eyalet valilikleri seçiminde adayların kişiliğinin önemli rolü vardır. İktidar partisinin adamı olmak veya onun karşısında yer almak, çok kere, bu seçimleri kazanmaya yetmemektedir. Eyalet valisi seçilebilmek için, o eyaletin halkım, sorunlarını ve eğilimlerini iyi bilmek gerekir. Bunun içindir ki, Güneyde, lokantacı bozuntuları, hattâ kocalarının yarine aday çıkan ev kadınları, ırk ayrımı bayrağına sarılarak, kolayca valiliklere gelebilmektedirler. Aynı biçimde, çeşitli büyüme ve yerleşme sancıları içinde olan Kaliforniyada tatlı türkülerle iş adamlarının ve orta sınıf beyazların desteğini kazanan bir aktör eskisi, bu eyalette gördüğü en iyi yöneticilerden olan Brown'ı yerinden edebilmektedir.

Federal çapta yapılan seçimlerde görünüm biraz değişiktir. Gerçi bunlarda da halk, kendi istek ve eğilimlerine göre oy kullanmaktadır ama, baştaki, Beyaz Evdeki adamın davranışları da adaylara çok şey kazandırıp, çok şey kaybettirebilmektedir. Bize kalırsa, Demokrat Partinin uğradığı kayıpları "sağa kayış" diye nitelemek, Cumhuriyetçi Partiyi fazla monolitik bir kitle sanmak yanlışından doğmaktadır. Bu parti, Goldwater denemesinden sonra, sağda aradığı maceralardan ağzının payını almış olsa gerektir ve önümüzdeki seçimlerde, ufku Johnson'dan çok daha açık görünen Romney'nin arkasında yeni yollar araması ihtimali hiç de az değildir. Bu bakımdan, geçen Salı günü yapılan seçimlerin sonuçlarını bilinçli bir sağa kayıştan çok, Johnson'un itibarını hızla kaybetmekte olmasında aramak gerekir. Ancak, Johnson itibarını niçin kaybetmektedir? Bütün düğüm, bu sorudadır.

Johnson'un, Vietnam politikası yüzünden yıprandığım sanmak, amerikan gerçeklerini bilmemek olur. Amerikan halkı daha Vietnam konusunda yolunu aramak dönemindedir ve, anlaşılan, Johnson'un kuvvet politikasının yanlışlığına henüz karar vermiş değildir. Eğer böyla olmasaydı, barış taraflısı adaylar hem önseçimlerde, hem de bu seçimlerde daha başarılı sonuçlar alırlardı. Bununla beraber, amerikan seçmeni, tandık başına Vietnam savaşının baskın altında gitmiştir. Aşağı yukarı her amerikan ailesinin bir oğlu savaş alanlarında çarpışırken, ev kadım savaş yüzünden hergün biraz daha hızlanan enflâsyonun etkisini günlük alışverişinde bile duyarken, amerikan seçmeni, kuvvet politikasını beğense de beğenmese de, bunun kötü sonuçlarını hissetmedik edememektedir. Bu bakımdan, Cumhuriyetçi Partinin geçen Salı günü yapılan seçimlerden beklenenin üstünde kârlı çıkmasında, bazı Cumhuriyetçi liderlerin savaşın en etkili yollar ve araçlarla bir an önce bitirilmesini savunmuş olmasının payı da küçümsenmemelidir.

Başkan Johnson'un yıpranmasında, özellikle az gelirli beyazlardan oy kaybetmesinde, izlediği ırk politikasının da payı vardır, Johnson'un, siyahları kâğıt üzerinde beyazlarla eşit duruma getirmeye çalıştığı bir gerçektir. Fakat bu kâğıt üzerindeki eşitlik en çok az gelirli beyazların zararına uygulama alanına dökülünce, silâh yer yer geri tepmiştir.

Ancak, Johnson'u asıl yıpratan şey ne Vietnam politikası, ne de ırk ayrımı sorunudur. Johnson'u yıpratan şey, kendisinin, amerikan halkını bir sürü sanıp, öylece gütmeye kalkışmasıdır. Teksaslı politikacı işbaşına geldiği ilk günden başlayarak, kamuoyu yoklamalarına pek duyarlı görünmekle beraber, bu yoklamalar kendi aleyhine çılanca, suçu, olayları yanlış yansıttıklarım ileri sürdüğü basın ve yayın organlarında görmüş; Kongredeki Demokrat' üstünlüğe dayanarak, kendini parlamenter denetimin dışında sanmaya başlamıştır. Beyaz Evde alman her kararı sanki bir ilahi emir saymış, bunun yürütülmesi için her türlü politika oyununa başvurmayı mubah görmüştür. İşte bu seçimlerde Demokrat Partinin başına gelenler, Johnson'un bu türlü davranışları yüzündendir.

Amerikan, halkı, herhalde, Teksas meralarında güdülen bir sürü değildir. Bu halk, geçen Salı günü kullandığı oyla, herşeyden önce, bunu göstermek istemiştir.

Tüli'den haberler

Ya mankenlikten sonra?

Devlet Balesinin güzel primabalerinası Meriç Sümen, geçtiğimiz hafta Sovyet Büyük Elçiliğindeki resmî kabulde yeşil elbisesiyle çok şıktı. Bu güzel balerin de bir süredir mankenliğe başladı. Hem, giyimiyle de daha çok ilgileniyor artık, Meriç Sümen, önümüzdeki günlerde Bulgaristana gidecek. Kocasından ayrılacağı için biraz üzgün ama, sanat bakımından memnun.

İyi komşuluk münasebetleri

Yeni Kabil Elçimiz Hamit Batu ve eşi Afganistanda balaylarını geçirmeğe hazırlanadursunlar, Kabilden merkeze dönen Cemil Vafi ve eşi de Ankaraya yerleşmeğe hazırlamyorlar. Asıl dönüş, yılbaşından sonra. Fakat Reşiha Vafi, Ankarada, bir ev tutup yerleşmeğe başladı bile. Ev tutarken, tabiî, iyi komşuluk münasebetlerini de gözden uzak bulundurmadı: Paris Caddesinde, eski Tahran sefiremiz Mehveş Aksalur, Ankaranın gözde kadınlarından Lüsyen Avunduk ve AP milletvekillerinden Mehmet Yardımcının eşi Kebuter Yardımcı ile komşuluk edecek. Bilhassa Kebuter Yardımcının komşuluğuna çok önem veren Reşiha Vafinin bu komşuluktan Hariciye Köşküne de bir köprü kurması beklenebilir. Çünkü, Yardımcının eşi ile Çağlayangilin eşi birbirleriyle çok iyi dostturlar. Belki de bu komşuluğun uğurlu bir tarafı da var. Zira daha Önceki komşu Yerginler, şimdi Paris yolunu tutmuş durumdalar. Keramet evde ve komşuluktaysa, Reşiha Vafi de yakın bir gelecekte iyi bir yere sefire olmayı bekleyebilir!

Amerika yolunda

Ereğli Demir Çelik Fabrikaları Müdürü Cevat Süberkin ölümünden sonra Ankaradan ayrılan eşi Hale Süberk, bundan bir süre önce dostlarını görmeğe, Ankaraya geldi. Şimdi de Amerikaya gidiyor. Orada okuyan oğlunun yanında kalacak. Hale Süberk, Ankaradayken çok çalışkan, sosyal dâvalara sarılmış, neşe-

Balerin Meriç Sümen ve arkadaşları
Baleden mankenliğe

li, enerjik bir kadındı. Şimdi âdeta tipi değişmiş. Bilhassa Tenis Klübündeki arkadaşları bu değişikliğe çok üzüldüler, "keşke Ankaradaki düzenini hiç değiştirmeseydi" diye düşündüler.

Hale Süberkin ayrılışından sonra kanserle savaştaki gönüllü çalışmalar da biraz gerilemiş durumda.

Kocasını kaybettikten sonra tipi değişen kadınlardan biri de, Nermin Kırdar. Nermin Kırdar yeniden çalışmaya başladı ama, yüzüne, gözlerine başka bir hüzün, yalnızlık yerleşti. Görenler kendisini tanımakta güçlük çekiyorlar.

Popüler bir aile

İstanbulun popüler ailelerinden biri de, Sadıkoğlulardır. Eskiden Beyhan Sadıkoğlunun güzelliği, bakarada nekadar para kazandığı, Avrupadaki hikâyeleri anlatılırdı, Nilüfer Sadıkoğlunun hikâyeleri dillerde dolaşırdı. Şimdi onlar tarihe karıştılar, fakat kızları günün konusu olmakta devam ediyor. Baba Akif Sadıkoğlu da, zengin ve bekâr bir erkek olarak, dullar çevresinde çok. konuşuluyor. Revan Sadıkoğlu, güzelliği ve şıklığı kadar, lüks otomobiliyle de ilgi çekiyor. Memiş Ebüzziya ile evlenip evlenmiyeceği ise pek merak ediliyor. Akif Sadıkoğlunun evlenmeye niyetli olduğu belli değil ama, niyetli görünürse, ortaya çıkacak beş "güzel dul" adı sayılabilir.

Defile ve mankenler

Hafta geçmiyor, İstanbul veya Ankarada, bir moda defilesi, birçok kadını bir otelin salonuna toplayıp, saatlerce renkler ve çizgiler peşinde tutuyor. İstanbulun Butik Cananı Hiltonda, Ankaranın Butik İstanbulu da Bulvar Palas salonlarındaki defileleriyle bu hafta büyük ilgi topladılar. Butik Cananın defilesinin seyircileri de mankenler kadar şıktılar. Semai Oraloğlu, modellerini sunarken, güzel konuşmasıyla birçok modaevi sahibine örnek olabilirdi. Semai Oraloğlu az ve öz konuşuyor. Hiltondaki defilenin modellerini en güzel, ankaralılar taşıdılar. Tülin Okan ile Deniz Adanalı, mankenlikte parislilerle rahatça boyölçüşebilirler. Tülin Okan, bu meslekteki ustalığını çok da iyi değerlendirdi, bir süre önce, Ankarada bir okul açtı. Ankaralı gençkızlar yalnız manken olmak için değil, zarif olmak için, güzel yürümek, güzel oturup kalkmak için de bu okula devam ediyorlar. Zarif manken, eğer bu işi sadece gençkızlar için düşünüyorsa, çok hata etmiş olur. Zira, Ankaradaki kokteyl partilerde, resmi kabullerde gördüğümüz hanımlar da biraz zerafet dersi alsalar, hiç fena olmayacak!.

Evliliklerde terfi

Yeni Bükreş Elçimiz Kâmran Gürünün Paris Konsolosu Gencay hanım ile evlenmek için izin istediğini duymayan kalmadı artık. Hariciyenin bu genç kadın diplomatı ile parlak Genel Müdürünün çok iyi dost olduklarını, birçok konuda çok iyi anlaştıklarım, yakın ve uzak, çok çevre bilir. Gencay hanım Ankaradayken. tiyatrolarda, -şimdi tarihe karışmış olan- Süreyya pavyonunda sık sık beraberdiler. Ergun Sav ile eşinin biç anlaşamadıkları, Ergun Savın, diplomatlık mesleğini sırf karısının hatırı için seçtiği de bilinmeyen bir şey değil. İşte bütün bu malûmlardan sonra, evlenmek için istenen izin hiç kimseyi şaşırtmadı. Olayın şaşırtmacalı tarafı, belki, Hariciyemizin eski geleneğinin bir defa daha tekrarlanması. Diplomatlarımız, ne hikmetse, yabancı kadından, yani Bakanlık dışından bir kadınla evlenmekten hoşlanmıyorlar. Herhalde, göz alışkanlığından olsa gerek! İşin tuhafı, kadınlar da, hürriyeti seçince, hep, kocalarından daha üst dereceli diplomatlarla evleniyor, sefirelik yolunu kısaltıyorlar! Gül Kırdar ile Behçet Tüzemenin evlenmelerinden sonra, Gencay hanım -yani Gencay Sav- ile Kâmran Gürünün evlenmeleri de buna bir örnek verecek. Bu grupun geçen yıl Antalya ve Alanyada geçirdiği tatili hatırlayanlar ise, "dağılan grup yeniden buluştu" diye düşünüyorlar. Sanırız, yanılıyorlar. Grup, araya giren mesafelere rağmen, dağılmamıştı ki!

Nazırın karısı

Ankarada yeni kurulan Küçük Komedi Tiyatrosu, geçtiğimiz hafta perdesini yugoslav yazar Branislav Nusiçin "Nazırın Karısı" adlı eseriyle açtı. Oyunun galasında bulunanlar arasında bilhassa Sıtkı Yırcalı, Necdet Evliyagil, Dr. Ahmet İhsan Kırımlı ve eşleri dikkati çekiyorlardı. Vedat ve Madde Tanır, Petrol Ofisi Genel Müdürü Kenan Onat eseri çok beğendiklerini alkışlarıyla belli ediyorlardı.

SOSYAL HAYAT

Gönüllüler

CHP'nin "Halk Gönüllüleri"

Ayşe Öztürk, sarişın genç kadına yaklaştı ve yanındaki kumral genç kızı göstererek :

"—Geçen yıl ilkokulu bitirdi. Evde oturup duruyor. Çeşmeden eve su taşımaktan da usandı gayri. Ne olur, onu da okuluna al, o da birşeyler öğrensin" diye direndi.

Ayşe Öztürk otuz yaşlarında, güçlü kuvvetli, sağlam yapılı bir türk anasıydı. O konuşurken, etraftaki gecekondulardan başlarım uzatan kadınlar ve çocuklar, onun söyledik lerini izliyor ve merakla sonucu bekliyorlardı. Sarışın kadın bir soluk sustu. Yanındaki arkadaşıyla müşavere etti, sonra gülümseyerek :

"—Peki ama, emin olun, bir, tek öğrenci daha alamayız. Yerimiz doldu. Bir öğrenci daha alırsak, kimse birşeycikler öğrenemez" diye cevap verdi.

Sarışın kadının sözleri alkışlarla karşılandı. Kafile, gecekonduların arasından geçen daracık, taşlı, inişli-çıkışh yoldan yürümeye koyuldu.

Olay, geride bıraktığımız haftanın , sonunda, Keçiören sırtlarındaki Esertepe gecekondu mahallesinde geçti. Ayşe Öztürkle konuşan sarişın kadın, CHP Ankara İl Kadın Kolu Başkam Yurdusev Arığ idi. Arığ ve arkadaşları, XVIII. CHP Kurultayından sonra derhal kolları sıvamışlar ve Ortanın Solu ekibi lideri Ecevitin ortaya attığı "Halk Gönüllüleri" çalışma programının uygulamasına geçerek, Elmadağı ve Esertepede, istek üzerine, birer biçki-dikiş kursu açmışlardı. Bu kursa devam edecek öğrenciler birer sertifika alarak, ciddi şekilde dikiş dikmesini öğreneceklerdi. Kızlarının evde boş oturmasından şikâyet eden Esertepeli anneler, o gün âdeta bayram ediyorlardı.

Kursa ilk ağızda 50'den çok öğrenci başvurmuş, fakat ilk fasılda, bunlardan ancak 24'ü alınabilmişti. Çünkü ders odası, daha çok kala balığı barındırmaya elverişli değildi.

"Sosyal hizmet'e doğru

Ecevitin ortaya attığı Halk Gönüllüleri çalışması XVIII. Kurultaydan önce III. Kadın Kurultayında ittifakla kabul edilmiş, yeni göreve gelen Merkez Kadın Kolu bunu sistemli bir çalışma programına bağlamak için derhal incelemelere başlamıştır. Merkez ise, Teşkilâta, bu çalışmayı doğuran zihniyeti ve anlayışı anlatmış ve Teşkilât, bu konuda henüz hazırlıksız olmakla beraber, ilk uygulamalara girişmiştir. CHP Kadın Kolları, bu yeni tip çalışma ile, "sosyal yardım" yerine "sosyal hizmet" anlayışım kabul edecek ve bundan böyle sosyal yardımlarını sosyal hizmet şeklinde daha çok değerlendirecektir. Sosyal hizmetten maksat, toplumu ve bu toplumda yardıma ihtiyaç gösteren kimseleri, kendi kendilerine yardım edebilecek şekilde kalkındırmak ve sömürülmelerini engellemek için gerekli bütün sosyal ve politik çalışmaları yapmak, tedbirleri almaktır. Ecevitin "Ortanın Solu" kitabında belirttiği gibi, CHP'nin Halk Gönüllüleri, dar gelirli halk topluluklarına, geçim zorluklarını azaltabilmeleri, daha verimli üretim yolları bulabilmeleri, toplu çabaları ve dayanışma yolu ile sömürücü zümrelerin elinden kurtulabilmeleri ve katlanabilmeleri, meslek eğitimlerini ve kültürlerini geliştirebilmeleri için hizmet edecektir.

Esertepedeki kurs devam ederken, kursun açılışına gelen partili üyeler ev ev dolaşıyor ve sohbet ediyorlar, Esertepeli hemcinslerinin dertlerini dinliyorlardı. Esertepeli-

Türk Milliyetçiliği

Amerikalı işveren AID'nin, ikili anlaşmaların kendisine bir takım imtiyazlar verdiği gerekçesiyle, toplu iş sözleşmesi yapmaktan kaçınması ve bunu yakışıksız bir fütursuzlukla bildirmesi türk milletinde haklı bir tepki uyandırırken, bu milli duygunun, Kızılay meydanında yaratılan suni bir ikilik görünüsü ile istismar edilmesi hem üzücü, hem de birçok bakımdan çok zararlıdır. Amerikan aleyhtarı miting bir esasa, hem de çok haklı bir esasa dayandığı içindir ki, bunu yalnızca politik yönden değerlendirip, "işin içinde komünistlerin parmağı var" demek imkânsızdır ve bu, gerçek türk milliyetçiliğini inkâr anlamım taşır. Eğer miting bittikten sonra, olayları, art düşüncelerle başka yönlere çekmek istiyen aşırıcılar olmuşsa, elbette ki Türkiye Cumhuriyetinin kanunlarını uygulamakla görevli memurlar gerekeni yaparlardı. Bu sırada, taş ve sopalarla teçhiz edilmiş, kendilerine "Milliyetçiler" sıfatını yakıştıran bir takım suni kuruluşların, Hükümet, Devlet ve Amerika adına işe elkoyması yakışıksız olduğu kadar aldatıcıdır.

Ben o sırada bir Belediye otobüsünde, işlerinden güçlerinden evlerine dönmekte olan vatandaşlar arasındaydım. Otobüste bulunan yolculardan bir tanesinin bile AİD'nin ve, kraldan çok kralcı kesilerek, onu savunanların tarafım tuttuğunu görmedim. Amerikalı dostlarımın bu sırada otobüste bulunmalarını ve sade türk vatandaşının bu sorunlar üzerinde neler düşündüklerini anlamalarım gerçekten isterdim. Amerikalılar, dünyanın birçok yerinde bu konular üzerinde yanılmış, yanlış hareketleriyle, sahip oldukları sevgiyi ve sempatiyi kaybetmişlerdir. Türkiyede durum çok daha değişik ve bu yönden amerikalılar için çok daha umut kırıcıdır.

Türkiyede çok partili siyasi hayata giriş, gerçekten, köylerde kahveleri ve mezarları bile zaman zaman birbirinden ayıracak kadar ikilik yaratmıştır. Bütün bunlar bugün gözle görülür bir değişiklik ve yumuşama göstermekle beraber, belki yabancılara bazı yanlış umutlar verebilecek niteliği henüz muhafaza etmektedir, Belki Kızılay meydanında Amerika aleyhtarı mitinge karşı koyan bir avuç kişiyi gören yabancılar, türk milliyetçiliği üzerinde kumar oynıyabilecekleri düşüncesine kapılabilirler. Ama şu iyi bilinmelidir ki, politik görüşler yüzünden zaman zaman kahvelerini bile ayıran türk milletini birbirine kenetleyecek en büyük etken, yabancıların bize bu oyunu oynamaya kalkışmaları olacaktır. Biz, kapitülâsyonların ve işgalin acısını henüz unutmadık. Türk annesi çocuğunu bu hikâyelerle büyüttü. Bunlar olmasaydı, istiklâl Savaşı ve o büyük mucize olmazdı. Bunun içindir ki türk milletinin, milliyetçilik inançları üzerinde oynamak ve onu yanlış bir değerlendirme ile tam aksi yola götürmek hiçbir zaman mümkün olamıyacaktır. Karşısında ister kudretli bir Amerika, ister bir Rusya olsun, türk egemenliğine ve türk çıkarlarına karşı herhangi bir hareket karşısında türk milliyetçiliği iki değil, daima tek cephe halinde birleşecektir. Bugün politik görüşler bakımından birbirinden çok farklı düşünen vatandaşların tek ortak yanları, katkısız milliyetçilikleridir dersek, bunda hiçbir mübalâğa payı yoktur. Bugün Türkiyede, sade vatandaşlar arasında, Amerikanın ikili anlaşmalarla elde ettiği imtiyazları isyanla karşılamıyan tek türke rastlanamaz. Şu halde? Şu halde amerikalı dostlarımızın da, milliyetçilik sıfatım kendilerine pek yakıştıran suni kuruluşların da bu nokta üzerinde ciddiyetle durmaları gerekir. Eğer birgün halk kitleleri taşlarla, sopalarla silâhlanacaksa, bu, tıpkı İstiklâl Savaşında olduğu gibi, yabancı imtiyazlara karşı olacak, uyanık ve bilinçli türk milliyetçiliği, nereden gelirse gelsin, hiçbir zaman yabancı emellere hizmet etmiyecektir.

Jale CANDAN

ler, belediye hizmetinden en önemlisi olan suya çok yakında kavuşacakları sevinci içindeydiler. Ama, tabii başka dertleri, meselâ yol dertleri, elektrik dertleri de vardı.

Bu arada, nüfus plânlamasının kendilerine ne kazançlar getirdiğini, büyük bir mutluluk içinde, anlattılar. Kimisinin çok fazla çocuğu oluyordu, kimisinin hiç çocuğu yoktu. Nüfus plânlamasının, bilgi ile her iki derde de çare bulması, kadınlara okumanın, bilgili olmanın faydalarını çok daha yakından göstermişti. Beş çocuk doğurduktan sonra en ilkel şekillerde çocuk düşüren ve bunun için hayatlarını tehlikeye koyan kadınlar, her hafta, ekipler halinde, nüfus plânlaması polikliniklerine başvuruyorlardı.

Petrol ülkesi olma yolunda sarfedilen gayretlerin neticeleri...

1966'nın ilk 6 ayında 37 petrol kuyusu açıldı

Memleketimizin çeşitli bölgelerinde petrol arama faaliyetine önemle devam edilmektedir.

Petrol kuyularının maliyeti ve derinliği, petrol sahasının özelliğine göre değişir. Meselâ Adana'nın güneyinde açılan bir kuyu, Mobil'e tam 18 milyon liraya mal olmuştur. Buna mukabil maliyeti 1 milyon lirayı geçmiyen kuyular da vardır.

Memleketimizde en derin kuyu rekoru da Mobil'dedir. Silivanka-2 kuyusunda tam 4.040 metreye inilmiştir.

Mobil Petrol hazinelerimizin keşfinde emeği büyük olan şirket

TİYATRO

Haberler

Sanat yönetimi Devlet Tiyatrosuna verilmiş olan Eskişehir Tiyatrosu da 12 Kasım akşamından itibaren temsillere başladı. Eskişehirde ilk oyun, Cahit külebinin Jean Anouilh'dan çevirdiği "Papatya Falı" komedisidir. İzmir ve Kayseri tiyatrolarından sonra Eskişehire aktarılmış olan bu güzel komedi, bir süre sonra başka bir oyunla yer değiştirecektir.

A. Casona'nın "Yedi Balkonlu Ev"i, Bursadan sonra Adanaya aktarıldı ve 12 Kasmada Adana Tiyatrosu bu eserle mevsime girdi. Yönetimi Devlet Tiyatrosuna bırakılmış olan Adana, Eskişehir ve Kayseri tiyatroları, bundan sonra, sahnelerinde oynanan eserleri birbirlerine aktarmak suretiyle faaliyetlerini devam ettireceklerdir. Bu faaliyete, İzmir ve Bursa tiyatrolarında oynanan eserler de katılacak ve böylelikle Bölge Tiyatrolarının bu beş ilimizde devamlı temsiller vermeleri sağlanmış olacaktır.

Devlet Operasının uluslararası ün kazanmış sopranolarından Suna Korad, geçen Haziran ayında Scala topluluğu ile Kanadaya gitmiş ve bu topluluğun katıldığı Verdi Festivalinde, Montreal operasında -Del Monaco, Renata Tebaldi, Tito Gobbi, Renata Scotto gibi şöhretlerin arasında- "Rigoletto" operasının başrolünü oynamış, basında sanatçımızın, "insan sesinin hâlâ en güzel müzik enstrümanı olduğunu isbat" ettiği yazılmıştı.

Memnunlukla haber aldığımıza göre, Suna Korad şimdi de, Barcelona Operasının daveti üzerine, Aralık ayı başlarında İspanyaya gidecek ve orada da "Rigoletto" operasının baş kadın rolünü söyleyecektir. Sanatçı, Şubat ayı içinde de B.B.C. televizyonunda "La Traviata" operasının başrolünü temsil ve icra etmek üzere Londraya çağırılmıştır.

Oyun: "Ecinniler" (Oyun, 3 bölüm).

Yazan: Fedor Dostoyevski (1821 - 1881)

Oyunlaştıran: Albert Camus (1913 - 1960).

Çeviren: Ahmet Muhip Dranas.

Tiyatro: Devlet Tiyatrosu (Büyük Tiyatro).

Sahneye koyan: Mahir Canova.

Dekor: Refik Eren.

Kostüm: Hâle Eren.

Işık: Nuri özakyol.

Konu: Dostoyevski, XIX. yüzyılın, düşünce ve edebiyat alanında, çağımız üzerinde en geniş etki yapmış ünlü yazarlarından biridir. Onun için "Ecinniner", XX. yüzyılın en önemli düşünce ve sanat akımlarının -Existentialisme'in ve absurde edebiyatın- tohumlarını taşır: Tanrının varlığı inancını yitiren insanın toplum içindeki korkunç yalnızlığı ve bu yalnızlığın yarattığı sonsuz bunalım; alınyazısını kendi eliyle değiştirmek, bilinçli yaşamak kaygusunun ailede, toplumda, politikada ve aşkta kurulu düzeni yıkmaya, yeni bir düzen zemini yaratmaya yönelen nihilizmi; yaşamakla ölmek, iyilikle kötülük, hürriyetle kolejlik, tanrı ile şeytan problemlerinin devamlı çatışması. Bunun yanısıra, Çarlık Rusyasının sarsılmakta olan aristokrasisi ile elli yıl sonra gerçekleşecek sosyal ihtilâlin sancılarını çeken intelligentsia'nın canlı bir tablosu...

Oynayanlar: Macide Tanır (Varvara), Muammer Esi (Trofimoviç), Suat Taşer (Anlatan), Nihat Aybars (Şatov), Semih Sergen (Stavrogin), Arsen Göze (Daşa), Aktan Günalp (Kirilov), Suna Akbel (Liza), Işık Yenersu (Maria Lebyadkin), Muzaffer Gökmen (Lebyadkin), Oytun Sanal (Verkhovenski), Saim Alpago (Keşiş Thikon), Beyhan Hürol (Maria Şatova) v.s.

Beğendiğim: Camus'nün bu azametli romanı sahneye aktarırken Dostoyevskinin düşüncesini ve kişilerinin dünyasını yansıtmaktaki ustaca başarısı. Muhip Dranasın sıcak çevirisi, Mahir Canovanın bütünüyle canlı, ifadeli ve seviyeli sahne düzeni. Refik Erenin, oyunun "akış"ını sağlayan başarılı dekor tekniği, Hâle Erenin güzel kostümleri. Nuri Özakyolun kusursuz ışıkları. Macide Tanırın, Nihat Aybarsın, Muammer Esinin, Işık Yenersunun, Saim Alpagonun, Muzaffer Gökmenin ve Arsen Gözenin çizdikleri ifadeli yüzler.

Beğenemediğim: Dekorun realist ana çerçevesine aykırı düşen stilize parçalar. Stavrogin gibi parlak bir rolde Semih Sergenin fazla teatral oyunu. Oyunun fikir yapısında önemi olan ikinci dereceden rollerde, özellikle Kirilov'da Aktan Günalpın, Verkhovenski'de Oytun Şanalın silik kalan oyunları.

Sonuç: Buna rağmen mevsim başının en ilgi çekici, bütünüyle ba--arı yönü ağır basan oyunu. Görülmesi gereken bir oyun.

Naciye FEVZİ

şervet keşidesi

SİZE SERVET VAAT EDİYOR...

Türkiye İş Bankasının "Servet Keşidesi" size refah... ve saadet vaat ediyor. Ayağınıza gelen bu güzel fırsatı kaçırmayınız. Tasarruflarınızı Türkiye İş Bankasına yatırarak SERVET KEŞİDESİNE MUTLAKA KATILINIZ.

Servet Keşidesinde
50 APARTMAN DAİRESİ
5 adet
100.000 TL.
50 adet
10.000 TL.
100 adet
5.000 TL.
500 adet
1.000 TL.
ayrıca 15.000 adet para ikramiyesi

1 ÇEKİLİŞTE

6 MİLYON

TÜRKİYE BANKASI